

Constituziun federala da la Confederaziun svizra

dals 18 d'avrigl 1999 (versiun dals 27 da settember 2009)

Preambel

En num da Dieu il tutpussent!

Il pievel svizzer ed ils chantuns,

en lur responsabladad envers la creaziun,

cun l'intenziun da renovar la ligia, per mantegnair la libertad e la democrazia,
l'indipendenza e la pasch en solidaritad ed avertadad vers il mund,

cun la voluntad da viver lur varietad en l'unitad en toleranza e respect vicendaivel,

conscients da las prestaziuns comunablas e da la responsabladad envers las
generaziuns futuras,

savend che liber è be quel che dovra sia libertad e che la fermezza dal pievel sa
mesira vi dal bainstar dals flaivels,

sa dattan la sequenta constituziun:

1. titel: Disposiziuns generalas

Art. 1 Confederaziun svizra

Il pievel svizzer ed ils chantuns Turitg, Berna, Lucerna, Uri, Sviz, Sursilvania e Sutsilvania, Glaruna, Zug, Friburg, Soloturn, Basilea-Citad e Basilea-Champagna, Schaffusa, Appenzell dadens ed Appenzell dador, Son Gagl, Grischun, Argovia, Turgovia, Tessin, Vad, Vallais, Neuchâtel, Genevra e Giura furman la Confederaziun svizra.

Art. 2 Intent

¹ La Confederaziun svizra protegia la libertad ed ils dretgs dal pievel e mantegna l'indipendenza e la segirezza dal pajais.

² Ella promova la prosperitad comunabla, il svilup durabel, la coesiun interna e la varietad culturala dal pajais.

³ Ella procura per in'egualitad da schanzas uschè gronda sco pussaivel tranter las burgaisas ed ils burgais.

⁴ Ella s'engascha per il mantegniment durabel da las basas natiralas da la vita e contribuescha ad in urden internaziunal paschaivel e gist.

CULF 1999 2556

Art. 3 Chantuns

Ils chantuns èn suverans, sche lur suveranità n'è betg limitada tras la constituziun federala; els exerciteschan tut ils dretgs che n'èn betg attribuids a la confederaziun.

Art. 4 Linguas naziunalas

Las linguas naziunalas èn tudestg, franzos, talian e retoromantsch.

Art. 5 Princips da l'actività dal stadi da dretg

¹ Il dretg è la basa ed il limit da l'actività dal stadi.

² L'actività dal stadi sto esser en l'interess public ed en proporziun a l'intent.

³ Ils organs dal stadi e las personas privatas ageschan tenor la buna fai.

⁴ La confederaziun ed ils chantuns resguardan il dretg internaziunal.

Art. 5a¹ Subsidiarità

Tar l'attribuziun e tar l'adempliment d'incumbensas dal stadi sto vegnir resguardà il princip da la subsidiarità.

Art. 6 Responsabladad individuala e sociala

Mintga persona porta la responsabladad per sasezza e contribuescha tenor sias pussaivladads ad ademplir las incumbensas en il stadi ed en la societad.

2. titel: Dretgs fundamentals, dretgs dals burgais e finamiras socialas**1. chapitel: Dretgs fundamentals****Art. 7** Dignità umana

La dignità da l'uman è da respectar e da proteger.

Art. 8 Egalità giuridica

¹ Tuts umans èn eguals avant la lescha.

² Nagin na dastga vegnir discriminà, particularmain betg pervia da l'origin, da la razza, da la schlattaina, da la vegliadetgna, da la lingua, da la posiziun sociala, da la persvasiun religiusa, filosofica u politica u pervia d'in impediment corporal, spiertal u psychic.

³ Um e dunna han ils medems dretgs. La lescha procura per lur egalità giuridica ed effectiva, spezialmain en quai che pertutga la famiglia, la scolaziun e la lavur. Um e dunna han il dretg da la medema paja per ina lavur equivalenta.

¹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁴ La lescha prevesa mesiras per eliminar ils dischavantatgs da personas impedidas.

Art. 9 Protecziun cunter arbitrariadad e mantegniment da la buna fai
Mintga persuna ha il dretg da vegnir tractada dals organs dal stadi senza arbitrariadad e tenor la buna fai.

Art. 10 Dretg da la vita e da la libertad

¹ Mintga uman ha il dretg da la vita. La paina da mort è scumandada.

² Mintga uman ha il dretg da la libertad persunala, particularmain da l'integritad corporala e spiertala e da la libertad da sa mover.

³ La tortura e mintg'otra sort da tractament e chasti crudaivel, inuman u degradant è scumadada.

Art. 11 Protecziun dals uffants e giuvenils

¹ Uffants e giuvenils han il dretg d'ina protecziun particulara da lur integritad e d'ina promoziun da lur svilup.

² Els exerciteschan lur dretgs en il rom da lur capacitad da giuditgar.

Art. 12 Dretg d'agid en situaziuns da basegn

Tgi ch'è en ina situaziun da basegn e n'è betg abel d'avair quità per sasez ha il dretg da quel agid, quell'assistenza e quels meds ch'èn indispensabels per in'existenza degna d'in uman.

Art. 13 Protecziun da la sfera privata

¹ Mintga persuna ha il dretg dal respect da sia vita privata e da famiglia, da sia abitaziun sco er da sia correspundenza e da ses traffic da posta e da telecommunicaziun.

² Mintga persuna ha il dretg d'esser protegida cunter l'abus da sias datas personalas.

Art. 14 Dretg da matrimonii e famiglia

Il dretg da matrimonii e famiglia è garantì.

Art. 15 Libertad da cretta e conscienza

¹ La libertad da cretta e conscienza è garantida.

² Mintga persuna ha il dretg da tscherner libramain sia religiun e sia persvasiun filosofica e da las confessar individualmain u en cuminanza cun auters.

³ Mintga persuna ha il dretg da sa participar ad ina cuminanza religiosa u d'appartegnair ad ina tala e da suandar in'instrucziun religiosa.

⁴ Nagin na dastga vegnir sfurzà da sa participar ad ina cuminanza religiusa u d'appartegnair ad ina tala, d'ademplir in'acziun religiusa u da suandar ina istruzciun religiusa.

Art. 16 Libertad d'opiniun e d'infurmaziun

¹ La libertad d'opiniun e d'infurmaziun è garantida.

² Mintga persuna ha il dretg da furmar, d'exprimer e da derasar libramain sia opiniun.

³ Mintga persuna ha il dretg da retschaiver libramain infurmaziuns, da sa procurar quellas or da funtaunas generalmain accessiblas e da las derasar.

Art. 17 Libertad da las medias

¹ La libertad da la pressa, dal radio e da la televisiun sco er d'autras furmas da derasaziun publica da producciuns ed infurmaziuns tras meds da telediffusiun è garantida.

² La censura è scumandada.

³ Il secret da redacziun è garantì.

Art. 18 Libertad da lingua

La libertad da lingua è garantida.

Art. 19 Dretg d'istruczziun da scola fundamentala

Il dretg d'istruczziun suffizienta e gratuita da scola fundamentala è garantì.

Art. 20 Libertad da la scienza

La libertad da l'istruczziun e perscrutaziun scientifica è garantida.

Art. 21 Libertad da l'art

La libertad da l'art è garantida.

Art. 22 Libertad da reuniun

¹ La libertad da reuniun è garantida.

² Mintga persuna ha il dretg d'organisar radunanzas, da prender part a radunanzas u da star davent da talas.

Art. 23 Libertad d'associaziun

¹ La libertad d'associaziun è garantida.

² Mintga persuna ha il dretg da furmar associaziuns, da sa participar u d'appartegnair a talas u da far part da las activitads d'associaziuns.

³ Nagin na dastga vegnir sfurzà da sa participar u d'appartegnair ad in'associazium.

Art. 24 Libertad da domicil

¹ Svizras e Svizzers han il dretg da sa domiciliar en tge lieu dal pajais ch'els vulan.

² Els han il dretg d'abandonar la Svizra u da returnar en Svizra.

Art. 25 Protecziun cunter l'expulsiun, l'extradiziun ed il repatriament

¹ Svizras e Svizzers na dastgan betg vegnir expulsads da la Svizra; els dastgan vegnir extradids ad in'autorità estra be cun lur consentiment.

² Fugitivs na dastgan betg vegnir repatriads u extradids en in stadi nua ch'els vegnan persequitads.

³ Nagin na dastga vegnir repatrià en in stadi nua che smanatscha tortura u in'otra sort da tractament u chasti crudaivel ed inuman.

Art. 26 Garanzia da la proprietad

¹ La proprietad è garantida.

² Expropriaziuns e restricziuns da la proprietad sumegliantas ad in'expropriaziun vegnan indemnizadas cumplainamain.

Art. 27 Libertad economica

¹ La libertad economica è garantida.

² Ella cumpiglia particularmain la tschernia libra da la professiun sco er l'access liber ad in'actività da gudogn da l'economia privata ed a l'execuziun libra da quella.

Art. 28 Libertad sindacala

¹ Las lavurantas ed ils lavurants, las patronas ed ils patrons sco er lur organisaziuns han il dretg da s'alliar per proteger lur interess, da furmar associazziuns e da sa participar u da star davent da talas.

² Disputas èn da reglar tenor pussaivladad sin via da tractativas u da mediaziun.

³ Il dretg da chauma ed il dretg d'exclusiun èn admiss, sch'els pertutgan las relaziuns da lavur e na s'opponan betg a las obligaziuns da mantegnair la pasch da la lavur u da manar tractativas da mediaziun.

⁴ La lescha po scumandar la chauma a tschertas categorias da persunas.

Art. 29 Garanzias generalas da procedura

¹ Mintga persuna ha, en proceduras avant instanzas giudizialas ed administrativas, il dretg d'in tractament egal e gist sco er d'in giudicament entaifer in termin commensurà.

² Las partidas han il dretg d'attenziun giuridica.

³ Mintga persuna che na dispona betg dals meds necessaris ha il dretg d'ina procedura gratuita, sche sia dumonda da dretg ha ina schanza da success. Uschenavant che quai è necessari per mantegnair ses dretgs, ha ella ultra da quai il dretg d'ina assistenza gratuita d'in defensur.

Art. 29a² Garanzia da la via giudiziala

En cas da dispitas giuridicas ha mintga persuna il dretg da vegnir giuditgada tras in'autorità giudiziala. En cas excepziunals pon la confederaziun ed ils chantuns excluder tras lescha il giudicament giudizial.

Art. 30 Proceduras giudizialas

¹ Mintga persuna, da la quala ina chaussa sto vegnir giuditgada en ina procedura giudiziala, ha il dretg d'ina dretgira stabilida da la lescha, cumpetenta, independenta e nunpartischanta. Dretgiras d'excepziun èn scumandadas.

² La persuna, cunter la quala i vegn purtà in plant civil, ha il dretg che la chaussa vegnia giuditgada da la dretgira da ses lieu da domicil. La lescha po prevair in'autra istanza giudiziala.

³ La debatta giudiziala e la pronunzia da la sentenza èn publicas. La lescha po prevair excepziuns.

Art. 31 Privaziun da la libertad

¹ Ina persuna dastga vegnir privada da la libertad sulettamain en ils cas previs da la lescha sezza e mo en la furma prescritta en quella.

² Mintga persuna che vegn privada da la libertad ha il dretg da vegnir infurmada immediat ed en ina lingua chapavla davart ils motifs da la privaziun da la libertad e davart ses dretgs. Ella sto avair la pussaivladad da far valair ses dretgs. Ella ha oravant tut il dretg da laschar orientar ses confamigliars pli stretgs.

³ Mintga persuna messa en arrest d'inquisiziun ha il dretg da vegnir manada immediat avant ina derschadra u in derschader. La derschadra u il derschader decida, sche la persuna vegn tegnida vinavant en arrest u sch'ella vegn laschada libra. Mintga persuna en arrest d'inquisiziun ha il dretg d'ina sentenza entaifer in termin commensurà.

⁴ Mintga persuna che vegn privada da la libertad senza l'ordra d'ina dretgira, ha da tut temp il dretg d'appellar ad ina dretgira. Quella decida uschè speditivamain sco pussaivel davart la legalità da la privaziun da la libertad.

Art. 32 Procedura penala

¹ Mintga persuna vala sco innocenta fin che la condemnaziun ha vigur legala.

² Votaziun federala dals 12 da mars 2000. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

² Mintga persuna accusada ha il dretg da vegnir infurmada uschè spert ed uschè detagliadamain sco pussaivel davart las inculpaziuns cunter ella. Ella sto avair la pussaivladad da far valair ils dretgs da defensiun, dals quals ella ha il dretg.

³ Mintga persuna sentenziada ha il dretg da far examinar la sentenza d'ina dretgira superiura. Reselvads èn ils cas, en ils quals il tribunal federal decida sco suletta instanza.

Art. 33 Dretg da petiziun

¹ Mintga persuna ha il dretg d'inoltrar petiziuns a las autoritads; quai na dastga betg chaschunar dischavantatgs ad ella.

² Las autoritads han da prender conuschientscha da las petiziuns.

Art. 34 Dretgs politics

¹ Ils dretgs politics èn garantids.

² La garanzia dals dretgs politics protegia la furmaziun libra da la voluntad e la votaziun nunfalsifitgada.

Art. 35 Effect dals dretgs fundamentals

¹ Ils dretgs fundamentals ston avair in effect sin l'entir urden giuridic.

² Tgi che ha d'exequir incumbensas statalas, ha da respectar ils dretgs fundamentals ed è obligà da contribuir che quels vegnian realisads.

³ Las autoritads procuran ch'ils dretgs fundamentals daventian er efficacis tranter personas privatas, uschenavant ch'els èn adattads per quest intent.

Art. 36 Restricziuns dals dretgs fundamentals

¹ Restricziuns dals dretgs fundamentals basegnan ina basa legala. Restricziuns engrevgiantas ston esser previsas en la lescha sezza. Exceptads èn cas d'in privel serius, direct e na d'evitar en outra maniera.

² Restricziuns da dretgs fundamentals ston esser giustifitgads tras in interess public u tras la protecciun da dretgs fundamentals da terzas personas.

³ Restricziuns da dretgs fundamentals ston esser en proporziun.

⁴ Il cuntegn essenzial dals dretgs fundamentals è inviolabel.

Chapitel 2: Dretg da burgais e dretgs politics

Art. 37 Dretgs da burgais

¹ Burgaisa svizra u burgais svizzer è tgi che posseda il dretg da burgais d'ina vischnanca ed il dretg da burgais dal chantun.

² Nagin na dastga vegnir privilegia u pregiuditgà pervia da ses dretgs da burgais. Exceptadas èn prescripziuns davart ils dretgs politics en vischnancas da burgais e corporaziuns sco er davart la participaziun a la facultad da talas, uschenavant che la legislaziun chantunala na prevesa nagut auter.

Art. 38 Acquist e perdita dals dretgs da burgais

¹ La confederaziun regla l'acquist e la perdita dals dretgs da burgais tras derivanza, maridaglia ed adopziun. Ella regla ultra da quai la perdita dal dretg da burgais svizzer per auters motivs sco er la renaturalisaziun.

² La confederaziun relascha prescripziuns minimalas davart la naturalisaziun da personas estras tras ils chantuns e dat la permissiun da naturalisaziun.

³ Ella facilitescha la naturalisaziun d'uffants senza naziunalitad.

Art. 39 Exercizi dals dretgs politics

¹ La confederaziun regla l'exercizi dals dretgs politics en fatgs federals, ils chantuns reglan quel en fatgs chantunals e communal.

² Ils dretgs politics vegnan exercitads al lieu da domicil. La confederaziun ed ils chantuns pon prevair excepziuns.

³ Nagin na dastga exercitar ils dretgs politics en pli ch'in chantun.

⁴ Ils chantuns pon prevair che novs immigrads obtegnan il dretg da vuschar en fatgs chantunals e communal pir sunter in termin da spetga da maximal trais mais sunter la domiciliaziun.

Art. 40 Svizras e Svizzers a l'exteriur

¹ La confederaziun promova las relaziuns da las Svizras e dals Svizzers a l'exteriur in tranter l'auter e cun la Svizra. El po sustegnair organisaziuns che persequiteschan questa finamira.

² La confederaziun relascha prescripziuns davart ils dretgs ed obligs da las Svizras e dals Svizzers a l'exteriur, oravant tut davart l'exercizi dals dretgs politics en la confederaziun, l'ademplant da l'oblig da prestar servetsch militar u da cumpensaziun, il sustegn da personas en basegn sco er sin il sector da las assicuranzas socialas.

3. chapitel: Finamiras socialas

Art. 41

¹ Cumplettend la responsabladad persunala e l'iniziativa privata s'engaschan la confederaziun ed ils chantuns per che

- a. mintga persuna haja part da la segirezza sociala;
- b. mintga persuna obtegnia la tgira necessaria per sia sanadad;

- c. famiglias vegnian protegidas e promovidas sco cuminanzas da creschids ed uffants;
 - d. persunas ablas da lavurar possian segirar lur existenza tras ina lavur ch'ellas exequeschan sut cundiziuns commensuradas;
 - e. persunas che tshertgan abitaziuns possian chattar per els e per lur famiglia in'abitaziun adattada per cundiziuns acceptablas;
 - f. uffants e giuvenils sco er persunas en la vegliadetgna da lavur possian giudair ina scolaziun ed instrucziun sco er ina furmaziun supplementara tenor lur abilitads;
 - g. uffants e giuvenils vegnian promovids en lur svilup a persunas independentas e socialmain responsablas e vegnian sustegnidas en lur integraziun sociala, culturala e politica.
- 2 La confederaziun ed ils chantuns s'engaschan che mintga persuna saja assicurada cunter las consequenzas economicas da vegliadetgna, invaliditad, malsogna, accident, dischoccupaziun, maternitad, d'esser orfen, vaiv u vaiva.
- 3 Els sa stentan da cuntanscher las finamiras socialas en il rom da lur cumpetenzas constituziunalas e da lur meds disponibels.
- 4 Da las finamiras socialas na pon ins betg deducir dretgs directs da prestaziuns dal stadi.

3. titel: Confederaziun, chantuns e vischnancas

1. chapitel: Relaziun tranter confederaziun e chantuns

1. partiziun: Incumbensas da confederaziun e chantuns

Art. 42 Incumbensas da la confederaziun

¹ La confederaziun ademplescha las incumbensas che la vegnan attribuidas da la constituziun federala.

2 ...³

Art. 43 Incumbensas dals chantuns

Ils chantuns determineschon tge incumbensas ch'els accumpleschan en il rom da lur cumpetenzas.

Art. 43a⁴ Principis per attribuir ed ademplir incumbensas dal stadi

¹ La confederaziun surpiglia mo las incumbensas che surpassan las pussaivladads dals chantuns u che dovran ina regulaziun unitara tras la confederaziun.

³ Aboli. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigor: 1. da schaner 2008.

⁴ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigor: 1. da schaner 2008.

² La communitad che profitescha d'ina prestaziun dal stadi porta ils custs da questa prestaziun.

³ La communitad che porta ils custs d'ina prestaziun dal stadi po decider davart questa prestaziun.

⁴ Las prestaziuns da basa ston esser accessiblas a tut las persunas en moda cumparegliabla.

⁵ Las incumbensas dal stadi ston vegnir ademplidas a moda raziunala ed adequata als basegns.

2. partiziun: Collavuraziun da confederaziun e chantuns

Art. 44 Princips

¹ Confederaziun e chantuns sustegnan in l'auter tar l'adempliment da lur incumbensas ed els collavuran ensemen.

² Els debiteschan in a l'auter resguard ed assistenza. Els prestan in a l'auter assistenza administrativa e giudiziala.

³ Disputas tranter ils chantuns u tranter chantuns e confederaziun vegnan sche pussaivel regladas sin via da tractativas u da mediaziun.

Art. 45 Cooperaziun al process da furmaziun da la voluntad da la confederaziun

¹ Ils chantuns coopereschan en il rom da la constituziun federala a la furmaziun da la voluntad da la confederaziun, oravant tut tar la legislaziun.

² La confederaziun infurmescha ils chantuns ad uras e detagliadamain davart ses projects; ella consultescha ils chantuns, sche lur interess èn pertutgads.

Art. 46 Realisaziun dal dretg federal

¹ Ils chantuns realiseschan il dretg federal en il rom da la constituziun e da las leschas.

² La confederaziun ed ils chantuns pon fixar comunablamain ch'ils chantuns cuntanschian tschertas finamiras tar la realisaziun dal dretg federal e ch'els exequeschian per quest intent programs che la confederaziun sustegna finanzialmain.⁵

³ La confederaziun lascha als chantuns ina libertad creativa uschè gronda sco pussaivel e tegna quint da lur particularitads chantunalas.⁶

Art. 47 Autonomia dals chantuns

¹ La confederaziun protegia l'autonomia dals chantuns.

⁵ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁶ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

² Ella lascha als chantuns suffizientamain atgnas incumbensas e respecta lur autonomia d'organisaziun. Ella als lascha funtaunas da finanziaziun suffizientas e contribuescha ch'els disponian dals meds finanziaus necessaris per ademplir lur incumbensas.⁷

Art. 48 Contracts interchantunals

¹ Ils chantuns pon far contracts tranter els ed er crear organisaziuns ed instituziuns communablas. Els pon particularmain ademplir comunablamain incumbensas d'interess regional.

² La confederaziun po sa participar a tals projects en il rom da sias cumpetenzas.

³ Ils contracts interchantunals na dastgan betg cuntrafar al dretg ed als interess da la confederaziun ed er betg als dretgs d'auters chantuns. Els èn da render conuschent a la confederaziun.

⁴ Tras in contract interchantunal pon ils chantuns autorisar organs interchantunals da relaschar disposiziuns cun normas da dretg che realiseschan in contract interchantunal, premiss ch'il contract:

- a. saja vegnì approvà tenor la medema procedura che vala per la legislaziun;
- b. fixeschia ils princips directivs da las disposiziuns.⁸

⁵ Ils chantuns resguardan il dretg interchantunal.⁹

Art. 48a¹⁰ Decleraziun cun vigur lianta ed obligaziun da participaziun

¹ Sin dumonda da chantuns interessads po la confederaziun declerar contracts interchantunals sco generalmain liants u obligar tscherts chantuns da sa participar a contracts interchantunals en ils suandants champs d'incumbensas:

- a. execuziun da chastis e da mesiras;
- b.¹¹ fatgs da scola areguard ils secturs numnads en l'artitgel 62 alinea 4;
- c.¹² scolas autas chantunalas;
- d. indrizs culturals d'impurtanza surregionala;
- e. economisaziun da rument;
- f. sereneras;
- g. traffic d'aglomeraziun;
- h. medischina da perfecziun e clinics spezialas;
- i instituziuns per l'integraziun e per l'assistenza d'invalids.

² La decleraziun cun vigur lianta succeda per regla en furma d'in conclus federal.

⁷ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁸ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹⁰ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹¹ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

¹² Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

³ La lescha fixescha las premissas per la decleraziun cun vigur lianta e per l'obligaziun da participaziun e regla la procedura.

Art. 49 Precedenza ed observaziun dal dretg federal

¹ Il dretg federal è superiur al dretg chantunal cuntrari.

² La confederaziun surveglia ch'ils chantuns observian il dretg federal.

3. partiziun: Vischnancas

Art. 50

¹ L'autonomia da las vischnancas è garantida en il rom dal dretg chantunal.

² La confederaziun resguarda en sias acziuns ils effects pussaivels sin las vischnancas.

³ Ella resguarda latiers la situaziun particulara da las citads e da las aglomeraziuns sco er da las regiuns muntagnardas.

4. partiziun: Garanzias federalas

Art. 51 Constituziuns chantunalas

¹ Mintga chantun sa procura ina constituziun democratica. Quella dovra il consentiment dal pievel e sto vegnir revedida, sch'ina maiortad da las votantas e dals votants pretenda quai.

² Las constituziuns chantunalas dovran la garanzia da la confederaziun. Quella dat la garanzia, sch'ellas n'èn betg cuntrarias al dretg federal.

Art. 52 Urden costituziunal

¹ La confederaziun protegia l'urden costituziunal dals chantuns.

² Ella intervegn, sche l'urden en in chantun è disturbà u smanatschà e sch'il chantun pertutgà na po betg proteger sez ses urden ed er betg cun l'agid d' auters chantuns.

Art. 53 Esistenza e territori dals chantuns

¹ La confederaziun protegia l'esistenza ed il territori dals chantuns.

² Midadas vi da l'esistenza dals chantuns dovran il consentiment dals votants e dals chantuns pertutgads e suenter er il consentiment dal pievel e dals chantuns.

³ Midadas da territori tranter ils chantuns dovran il consentiment dals votants e dals chantuns pertutgads sco er l'approvaziun tras l'assemblea federala en la furma d'in conclus federal.

⁴ Cun contracts tranter els pon ils chantuns reglar rectificaziuns da cunfins.

2. chapitel: Cumpetenzas

1. partiziun: Relaziuns cun l'exteriur

Art. 54 Affars exteriurs

¹ Ils affars exteriurs èn chaussa da la confederaziun.

² La confederaziun s'engascha per mantegnair l'indipendenza da la Svizra e per sia prosperitad; ella contribuescha oravant tut a mitigiar la misergia e la povradad en il mund, a respectar ils dretgs umans ed a promover la democrazia, a la convivenza paschaivla dals pievels sco er a mantegnair il fundament natiral da la vita.

³ La confederaziun respecta las cumpetenzas dals chantuns e defenda lur interess.

Art. 55 Cooperaziun dals chantuns a decisiuns da la politica exteriura

¹ Ils chantuns coopereschan tar la preparaziun da decisiuns da la politica exteriura che pertutgan lur cumpetenzas u lur interess essenzials.

² La confederaziun infurmescha ils chantuns ad uras e detagliadamain e consultescha quels.

³ Las posiziuns dals chantuns èn da muntada particulara, sch'els èn pertutgads en lur cumpetenzas. En quests cas coopereschan ils chantuns a moda adattada a las tractativas internaziunalas.

Art. 56 Relaziuns dals chantuns cun l'exteriur

¹ Ils chantuns pon far contracts cun l'exteriur sin ils secturs da lur cumpetenzas.

² Quests contracts na dastgan betg cuntrafar ni al dretg ed als interess da la confederaziun ni als dretgs d'auters chantuns. Ils chantuns han d'infurmar la confederaziun avant la conclusiun dals contracts.

³ Ils chantuns pon avair contact direct cun autoritads estras subordinadas; en ils ulteriurs cas succedan las relaziuns dals chantuns cun l'exteriur tras l'intermediaziun da la confederaziun.

2. partiziun: Segirezza, defensiun naziunala, protecziun civila

Art. 57 Segirezza

¹ La confederaziun ed ils chantuns procuran en il rom da lur cumpetenzas per la segirezza dal pajais e la protecziun da la populaziun.

² Els coordineschan lur stentas sin il sector da la segirezza interna.

Art. 58 Armada

¹ La Svizra ha in'armada. Questa è organisada tenor il princip da milissa.

² L'armada serve per impedir guerras e gida a mantegnair la pasch; ella defende il pajais e sia populaziun. Ella sustegna las autoritads civilas en cas da resistenza cunter grondas smanatschas da la segirezza interna ed en cas d'autras situaziuns extraordinarias. La lescha po prevair ulteriuras incumbensas.

³ Las acziuns da l'armada èn chausa da la confederaziun.¹³

Art. 59 Servetsch militar e servetsch da cumpensaziun

¹ Mintga Svizzer è obligà da far servetsch militar. La lescha prevesa in servetsch civil da cumpensaziun.

² Per dunnas svizras è il servetsch militar facultativ.

³ Svizzers che na prestan ni servetsch militar ni servetsch da cumpensaziun, han da pajar ina taxa. Quella vegn pretendida da la confederaziun e fixada ed incassada dals chantuns.

⁴ La confederaziun relascha prescripziuns davart la cumpensaziun commensurada da la perdita da gudogn.

⁵ Persunas che prestan servetsch militar u servetsch da cumpensaziun e pateschan donn vi da la sanadad u perdan la vita, han per els u per lur confamigliars il dretg d'in sustegn commensurà da la confederaziun.

Art. 60 Organisaziun, instrucziun ed equipament da l'armada

¹ La legislaziun militar sco er l'organisaziun, l'estrucziun e l'equipament da l'armada cumpetan a la confederaziun.

² ...¹⁴

³ La confederaziun po surpigliar indrizs militars dals chantuns cunter ina indemnissaziun commensurada.

Art. 61 Protecziun civila

¹ La legislaziun davart la protecziun civila da persunas e bains cunter las consequenzas da conflicts armads è chausa da la confederaziun.

² La confederaziun relascha prescripziuns davart l'engaschament da la protecziun civila en cas da catastrofas e da situaziuns d'urgenza.

³ Ella po declarar il servetsch da protecziun sco obligatori per ils umens. Per las dunnas è quest servetsch facultativ.

⁴ La confederaziun relascha prescripziuns davart la cumpensaziun commensurada da la perdita dal gudogn.

⁵ Persunas che pateschan donn vi da la sanadad u che perdan la vita ademplind il servetsch da protecziun, han per els u per lur confamigliars il dretg d'in sustegn commensurà da la confederaziun.

¹³ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹⁴ Aboi. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

3. partiziun: Scolaziun, perscrutaziun e cultura

Art. 61a¹⁵ Spazi da furmaziun svizzer

¹ En il rom da lur cumpetenzas procuran la confederaziun ed ils chantuns communablamain per in'auta qualitat e permeabilitad dal spazi da furmaziun svizzer.

² La confederaziun ed ils chantuns coordineschan lur sforzs e garanteschon lur collavuraziun tras organs communabels e tras autras mesiras.

³ Ademplind lur incumbensas s'engaschan la confederaziun ed ils chantuns che las vias da furmaziun generala e da furmaziun professiunala chattian ina renconuschientscha equivalenta en la societad.

Art. 62 Fatgs da scola¹⁶

¹ Ils chantuns èn cumpetents per ils fatgs da scola.

² Els procuran per ina instrucziun fundamentala suffizienta ch'è averta a tut ils uffants. L'instrucziun fundamentala è obligatorica ed è suttamesa a la direenziun u a la surveglianza dal stadi. L'instrucziun fundamentala a las scolas publicas è gratuita.¹⁷

³ Ils chantuns procuran per ina scolaziun speziala suffizienta da tut ils uffants e giuvenils impedids fin maximal a la cumplenida dal 20avel onn da vegliadetgna.¹⁸

⁴ Sch'i na dat nagina armonisaziun dals fatgs da scola en ils secturs da la vegliadetgna da cumenzar ad ir a scola, da l'obligaziun d'ir a scola, da la durada e da las finamiras dals stgalims da furmaziun, dals passadis d'in stgalim a l'auter sco er da la renconuschientscha da diploms, relascha la confederaziun las prescripziuns necessarias.¹⁹

⁵ La confederaziun regla il cumenzament da l'onni da scola.²⁰

⁶ Tar la preparaziun da relaschs federals che concernan la cumpetenza dals chantuns vegn attribui in pais spezial a la cooperaziun dals chantuns.²¹

Art. 63²² Furmaziun professiunala

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart la furmaziun professiunala.

² Ella promova la diversitad e la permeabilitad da la purschida en il sector da la furmaziun professiunala.

¹⁵ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

¹⁶ Cun disposiziun transitoria.

¹⁷ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

¹⁸ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹⁹ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁰ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²¹ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²² Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

Art. 63a²³ Scolas autas

¹ La confederaziun maina las scolas politecnicas federalas. Ella po stabilir, surpigliar u manar ulteriuras scolas autas ed autras instituziuns dal sector da las scolas autas.

² Ella sustegna las scolas autas chantunales e po pajar contribuziuns ad autras instituziuns dal sector da las scolas autas che vegnan reconuschidas dad ella.

³ La confederaziun ed ils chantuns procuran communablamain per la coordinaziun e per la garanzia da la qualidat en ils fatgs da las scolas autas da la Svizra. En quest connex resguardan la confederaziun ed ils chantuns l'autonomia da las scolas autas e lur differentas instituziuns purtadras e fan atenziun da tractar en moda eguala instituziuns cun incumbensas egualas.

⁴ Per ademplir lur incumbensas fan la confederaziun ed ils chantuns contracts e delegheschan tschertas cumpetenzas ad organs communabels. La lescha regla las cumpetenzas che pon vegnir delegadas a quests organs e fixescha ils princips da l'organisaziun e las proceduras da la coordinaziun.

⁵ Sche la confederaziun ed ils chantuns na cuntanschan betg las finamiras communablas sin la via da la coordinaziun, relascha la confederaziun prescripziuns davart ils stgalims da studi, davart ils passadis d'in stgalim a l'auter, davart la furmaziun supplementara e davart la reconuschientscha d'instituziuns e da diploms. Ultra da quai po la confederaziun liar il sustegn da las scolas autas a princips da finanziaziun unitars e far dependent il sustegn da la repartiziun da las incumbensas tranter las scolas autas en secturs che chaschunan spezialmain gronds custs.

Art. 64 Perscrutaziun

¹ La confederaziun promova la perscrutaziun scientifica e l'innovaziun.²⁴

² Ella po far dependenta la promoziun particularmain da las cundiziuns che la qualidat e che la coordinaziun sajan garantidas.²⁵

³ Ella po ereger, surpigliar u manar centers da perscrutaziun.

Art. 64a²⁶ Furmaziun supplementara

¹ La confederaziun fixescha ils princips davart la furmaziun supplementara.

² Ella po promover la furmaziun supplementara.

³ La lescha fixescha ils secturs ed ils criteris.

²³ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁴ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁵ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁶ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

Art. 65 Statistica

¹ La confederaziun rimna las datas statisticas necessarias davart il stadi ed il svilup da la populaziun, da l'economia, da la societad, da la furmaziun, da la perscrutaziun, dal territori e da l'ambient en Svizra.²⁷

² Ella po relaschar prescripziuns davart l'armonisaziun e la direcziun da registers uffizials per limitar ils sforzs per las retschertgas.

Art. 66 Contribuziuns da furmaziun

¹ La confederaziun po conceder als chantuns contribuziuns vi da lur custs per contribuziuns da scolaziun a studentas ed a students da scolas autas e d'alturas instituziuns dal sector da la furmaziun superiura. Ella po promover l'armonisaziun interchantunala da las contribuziuns da scolaziun e fixar princips per pajar talas.²⁸

² Ella po ultra da quai prender atgnas mesiras per promover la furmaziun; quai succeda sco cumplettaziun da las mesiras chantunalas e resguardond la suveranità chantunala da scola.

Art. 67 Promoziun d'uffants e da giuvenils²⁹

¹ Tar l'adempliment da lur incumbensas tegnan la confederaziun ed ils chantuns quint dals basegns speziels da promoziun e protecziun dals uffants e giuvenils.

² En cumplettaziun da mesiras chantunalas po la confederaziun sustegnair la lavur cun uffants e cun giuvenils ordaifer la scola.³⁰

Art. 68 Sport

¹ La confederaziun promova il sport, oravant tut la scolaziun.

² Ella maina ina scola da sport.

³ Ella po relaschar prescripziuns davart il sport da giuvenils e declerar sco obligatoria l'instrucziun da sport en scola.

Art. 69 Cultura

¹ Ils chantuns èn responsabels per il sector da cultura.

² La confederaziun po sustegnair stentas culturalas ch'èn d'interess per l'entira Svizra e po promover l'art e la musica, oravant tut sin il sector da la scolaziun.

³ Tar l'adempliment da sias incumbensas prenda ella resguard da la varietad culturala e linguistica dal pajais.

²⁷ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁸ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

²⁹ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

³⁰ Votaziun federala dals 21 da matg 2006.

Art. 70 Linguas

¹ Las linguas uffizialas da la confederaziun èn il tudestg, il franzos ed il talian. En il contact cun persunas da lingua retoromantscha è er il retoromantsch lingua uffiziala da la confederaziun.

² Ils chantuns determineschon lur linguas uffizialas. Per mantegnair l'enclegientscha tranter las cuminanzas linguisticas, respectan els la cumposiziun linguistica convenziunala e resguardan las minoritads linguisticas tradiziunalas.

³ La confederaziun ed ils chantuns promovon la comunicaziun ed il barat tranter las cuminanzas linguisticas.

⁴ La confederaziun sustegna ils chantuns plurilingvs tar l'ademplant da lur incumbensas spezialas.

⁵ La confederaziun sustegna mesiras dals chantuns Grischun e Tessin per mantegnair e promover la lingua retoromantscha e taliana.

Art. 71 Film

¹ La confederaziun po promover la producziun svizra da films e la cultura da film.

² Ella po relaschar prescripziuns per promover la varietad e la qualitat da la purschida da films.

Art. 72 Baselgia e stadi

¹ Ils chantuns èn cumpetents per reglar la relaziun tranter baselgia e stadi.

² La confederaziun ed ils chantuns pon prender mesiras en il rom da lur cumpetenzas per mantegnair la pasch publica tranter ils commembers da las differentas cuminanzas religiusas.

³ ...³¹

4. partiziun: Ambient e planisaziun dal territori**Art. 73** Durabilitad

La confederaziun ed ils chantuns han en mira ina relaziun equilibrada durabla tranter la natira e sia capacitat da regeneraziun d'ina vart e da sia utilisaziun tras l'uman da l'autra vart.

Art. 74 Protecziun da l'ambient

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart la protecziun da l'uman e da ses ambient natiral cunter effects nuschaivels u mulestus.

³¹ Abolì. Votaziun federala dals 10 da zercladur 2001.

² Ella procura che tals effects vegnian impedids. Ils custs per l'impediment e per la dismesa van a quint dals chaschunaders.

³ Ils chantuns èn competents per l'execuziun da las prescripziuns, sche la lescha na la resalva betg a la confederaziun.

Art. 75 Planisaziun dal territori

¹ La confederaziun fixescha ils princips per ina planisaziun dal territori. Questa è chausa dals chantuns e serva a l'utilisaziun convegnenta ed economica dal terren ed a l'urbanisaziun ordinada dal pajais.

² La confederaziun promova e coordinescha las stentas dals chantuns e collavura cun quels.

³ Ademplind lur incumbensas prendan la confederaziun ed ils chantuns resguard dals basegns da la planisaziun dal territori.

Art. 75a³² Mesiraziun

¹ La mesiraziun naziunala è chausa da la confederaziun.

² La confederaziun relascha prescripziuns davart la mesiraziun uffiziala.

³ Ella po relaschar prescripziuns davart l'armonisaziun d'infurmaziuns uffizialas che concernan il fons ed il terren.

Art. 76 Auas

¹ La confederaziun procura en il rom da sias cumpetenzas per in'utilisaziun economica e la protecciun da las resursas d'aua sco er per il cumbat cunter las consequenzas nuschaivlas da l'aua.

² Ella fixescha ils princips davart il mantegniment e l'utilisaziun da las resursas d'aua, davart il giudiment da las auas per producir energia e per intents da sfradentar sco er davart autras intervenziuns en la circulaziun da l'aua.

³ Ella relascha prescripziuns davart la protecciun da las auas, la garanzia da la quota commensurada da l'aua restanta, las construcziuns en connex cun las auas, la segirezza dals implants da serra e davart las influenzas da las precipitaziuns atmosfericas.

⁴ Ils chantuns disponan da las resursas d'aua. En il rom da la legislaziun federala pon els incassar taxas per l'utilisaziun da las auas. La confederaziun ha il dretg d'utilisar las auas per sias interpresas da transport; ella paja per quest intent ina taxa ed in'indemisaziun.

⁵ Davart ils dretgs vi da resursas d'aua internaziunalas e davart las taxas colliadas cun quests dretgs decida la confederaziun cun agid dals chantuns pertutgads. Sche plirs chantuns na pon betg sa convegnir davart ils dretgs vi da resursas d'aua interchantunalas, decida la confederaziun.

³² Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁶ Ademplind sias incumbensas resguarda la confederaziun ils interess dals chantuns, or dals quals l'aua deriva.

Art. 77 Gaud

¹ La confederaziun procura ch'il gaud possia ademplir sias funcziuns da protecziun, da niz e da recreaziun.

² Ella fixescha ils princips per la protecziun dal gaud.

³ Ella promova las mesiras per il mantegniment dal gaud.

Art. 78 Protecziun da la natira e da la patria

¹ Per la protecziun da la natira e da la patria èn cumpetents ils chantuns.

² Ademplind sias incumbensas resguarda la confederaziun ils interess da la protecziun da la natira e da la patria. Ella ha quità da cuntradas, da maletgs dal lieu, da lieus istorics sco er da monuments da natira e da cultura; ella mantegna quels en lur furma integrala, sche l'interess public pretenda quai.

³ Ella po sustegnair las stentas da la protecziun da la natira e da la patria ed acquistar u segirar tras contract u tras expropriaziun objects da muntada per l'entira Svizra.

⁴ Ella relascha prescripziuns per la protecziun da la fauna e flora e per mantegnair lur spazis da viver en la varietad natirala. Ella protegia las spezias periclitadas da l'extirpaziun.

⁵ Palids e cuntradas da palì da bellezza particulara e da muntada per l'entira Svizra èn protegidas. En quellas na dastgan vegnir construids nagins stabiliments, ed igl è er scumandà da far midadas dal terren. Excepidas èn installaziuns che servan a la protecziun u a l'utilisaziun agricula da fin uss da las palids e da las cuntradas da palì.

Art. 79 Pestga e chatscha

La confederaziun fixescha ils princips per l'execuziun da la pestga e da la chatscha, spezialmain per mantegnair la varietad da las spezias da peschs, dals mamifers selvadis e dals utschels.

Art. 80 Protecziun dals animals

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart la protecziun dals animals.

² Ella regla particularmain:

- a. il tegnair e tgirar animals;
- b. ils experiments cun animals e las intervenziuns vi da l'animal viv;
- c. l'utilisaziun d'animals;
- d. l'import d'animals e da products d'animals;
- e. il commerzi cun animals ed ils transports d'animals;
- f. il mazzar animals.

³ Ils chantuns èn cumpetents per l'execuziun da las prescripziuns, sche la lescha na la resalva betg a la confederaziun.

5. partiziun: Ovras publicas e traffic

Art. 81 Ovras publicas

La confederaziun po, en l'interess dal pajais inter u d'ina gronda part da quel, realisar e metter en funcziun ovras publicas u sustegnair lur realisaziun.

Art. 82 Traffic sin via

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart il traffic sin via.

² Ella exequescha la surveglianza suprema sur las vias da muntada per l'entira Svizra; ella po fixar tgeninas vias da transit che ston esser avertas per il traffic.

³ Il diever da las vias publicas è gratuit. L'assemblea federala po permetter excepziuns.

Art. 83 Vias naziunalas³³

¹ La confederaziun garantescha la construcziun d'ina rait da vias naziunalas e che quellas èn utilisablas.

² La confederaziun construescha, maina e mantegna las vias naziunalas. Ella porta ils custs correspundents. Ella po delegar questa incumbensa cumplettaimain u parzialmain a purtaders publics, privats u maschadads.³⁴

³ ...³⁵

Art. 84 Transit da las Alps³⁶

¹ La confederaziun protegia il territori da las Alps da las consequenzas negativas dal traffic da transit. Ella limitescha las grevezzas tras il traffic da transit sin ina mesira che n'è betg nuschaivla per ils umans, per ils animals e per las plantas sco er per lur spazis da viver.

² Il traffic da martganzia transalpin da cunfin a cunfin succeda cun la viafier. Il cussegl federal prenda las mesiras necessarias. Excepziuns èn be admissiblas, sch'ellas èn indispensablas. Ellas ston vegnir definidas pli detagliadamain en ina lescha.

³ La capaciad da las vias da transit en il territori da las Alps na dastga betg vegnir augmentada. Excepidas da questa restricziun èn vias da sviament che distgargian ils lieus dal traffic da transit.

³³ Cun disposiziun transitoria.

³⁴ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

³⁵ Aboli. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

³⁶ Cun disposiziun transitoria.

Art. 85 Taxa sin il traffic da camiuns pesants³⁷

¹ La confederaziun po incassar sin il traffic da camiuns pesants ina taxa dependenta da la prestaziun e dal consum da carburant, uschenavant ch'il traffic da camiuns pesants chaschuna custs a la generalitad che n'èn betg cuvrids d'autras prestaziuns u taxas.

² Il retgav net da la taxa vegn applitgà per cuvrir ils custs che stattan en connex cun il traffic sin via.

³ Ils chantuns vegnan participads al retgav net. Tar la calculaziun da las parts èn da resguardar particularmain ils effects da la taxa sin las regiuns muntagnardas e periferas.

Art. 86 Taglia da consum sin carburants ed autras taxas da traffic

¹ La confederaziun po incassar ina taglia da consum sin carburants.

² Ella incassescha ina taxa per il diever da las vias naziunalas tras vehichels a motor e chars annexs che n'èn betg suttaMESS a la taxa sin il traffic da camiuns pesants.

³ Ella applitgescha la mesadad dal retgav net da la taglia da consum sin carburants sco er il retgav net da las taxas per las vias naziunalas per las suandantas incumbensas ed expensas en connex cun il traffic sin via:

- a. la construcziun, il mantegniment ed il manaschi da las vias naziunalas;
- b.³⁸ las mesiras per promover il traffic cumbinà ed il transport da vehichels a motor accompagnads;
- b^{bis}.³⁹ las mesiras per meglierar l'infrastructura da traffic en las citads ed en las aglomeraziuns;
- c.⁴⁰ las contribuziuns vi dals custs per las vias principalas;
- d. las contribuziuns vi da construcziuns da protecziun cunter forzas da la natira e vi da mesiras da protecziun da l'ambient e da la cuntrada ch'èn necessarias pervia dal traffic sin via;
- e.⁴¹ las contribuziuns generalas vi dals custs dals chantuns per vias ch'èn avertas per il traffic da vehichels a motor;
- f.⁴² las contribuziuns als chantuns senza vias naziunalas.

⁴ Sche quests meds na tanschan betg, incassescha la confederaziun in supplement tar la taglia da consum.

³⁷ Cun disposiziun transitoria.

³⁸ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

³⁹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁴⁰ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁴¹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁴² Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

Art. 87 Viafiers ed ulteriurs meds da traffic⁴³

La legislaziun davart il traffic da viafier, las pendicularas, la navigaziun sco er davart l'aviatica e l'astronautica è chaussa da la confederaziun.

Art. 88 Sendas e vias da spassegiar

¹ La confederaziun fixescha ils principals per raits da sendas e vias da spassegiar.

² Ella po sustegnair e coordinar mesiras dals chantuns per crear e mantegnair talas raits.

³ Ademplind sias incumbensas resguarda ella las raits da sendas e vias da spassegiar e remplazza vias ch'ella ha d'eliminar.

6. partizium: Energia e comunicaziun**Art. 89** Politica d'energia

¹ La confederaziun ed ils chantuns s'engaschan en il rom da lur cumpetenzas per in provediment d'energia suffizient, diversifitgà, segir, economic ed ecologicamain cumpatibel sco er per in consum d'energia spargnus e razional.

² La confederaziun fixescha ils principals per l'utilisaziun da l'energia indigena e regenerabla e per in consum d'energia spargnus e razional.

³ La confederaziun relascha prescripziuns davart il consum d'energia da stabiliments, vehichels ed apparats. Ella promova il svilup da tecnicas d'energia, spezialmain sin ils secturs dal spargnar energia e da las energias regenerablas.

⁴ Per mesiras che pertutgan il consum d'energia en edifizis èn cumpetents oravant tut ils chantuns.

⁵ La confederaziun tegna quint en sia politica d'energia da las stentas dals chantuns e da las vischnancas sco er da l'economia; ella resguarda las relaziuns en las singulas regiuns dal pajais e quai ch'è economicamain supportabel.

Art. 90 Energia nucleara⁴⁴

La legislaziun sin il champ da l'energia nucleara è chaussa da la confederaziun.

Art. 91 Transport d'energia

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart il transport e la furniziun d'energia electrica.

² La legislaziun davart conducts da bischens per transportar carburants u combustibels liquids u en furma da gas è chaussa da la confederaziun.

⁴³ Cun disposiziun transitoria.

⁴⁴ Cun disposiziun transitoria.

Art. 92 Posta e telecomunicaziun

¹ Ils fatgs da posta e telecomunicaziun èn chaussa da la confederaziun.

² La confederaziun procura per in provediment sufficient ed ad in pretsch raschunaivel da servetschs da posta e telecomunicaziun en tut las parts dal pajais. Las tariffas vegnan fixadas tenor princips unitars.

Art. 93 Radio e televisiun

¹ La legislaziun davart radio e televisiun sco er davart autras furmas da telediffusiun publica da represchentaziuns ed infurmaziuns cumpeta a la confederaziun.

² Radio e televisiun contribueschan a la furmaziun ed al svilup cultural, a la furmaziun libra da l'opiniun sco er al divertiment. Els resguardan las atgnadads dal pajais ed ils basegns dals chantuns. Els preschentan ils eveniments a moda correcta ed espriman adequatamain la diversidad da las opiniuns.

³ L'independenza da radio e televisiun sco er l'autonomia en la furmaziun dals programs èn garantidas.

⁴ Igl è da prender resguard da la situaziun e dals pensums d'autras medias, oravant tut da la pressa.

⁵ Protestas concernent programs pon vegnir inoltradas ad ina instanza da recurs independenta per il giudicament.

7. partiziun: Economia**Art. 94** Princips da l'urden economic

¹ La confederaziun ed ils chantuns sa tegnan al princip da la libertad economica.

² Els defendan ils interess da l'economia svizra cumplessiva e contribueschan cun l'economia privata a la prosperitad ed a la segirezza economica da la populaziun.

³ En il rom da lur cumpetenzas procuran els per cundiziuns da basa favuraivlas per l'economia privata.

⁴ Divergenzas dal princip da la libertad economica, surtut er mesiras che sa drizzan cunter la concorrenza, èn be admessas, sch'ellas èn previsas en la constituziun federala u fundadas tras dretgs chantunals da regals.

Art. 95 Activitad da gudogn en l'economia privata⁴⁵

¹ La confederaziun po relaschar prescripziuns davart l'exercizi da l'activitad da gudogn en l'economia privata.

² Ella procura per in spazi economic svizzer omogen. Ella garantescha che personas cun ina scolaziun scientifica u cun ina conclusiun d'ina scolaziun federala,

⁴⁵ Cun disposiziun transitoria.

chantunala u renconuschida dal chantun possian exequir lur professiun en l'entira Svizra.

Art. 96 Politica da concorrenza

¹ La confederaziun relascha prescripziuns cunter consequenzas economicamain u socialmain nuschaivlas da cartels e d'autras restricziuns da la concorrenza.

² Ella prenda mesiras

- a. per impedir abus en la furmaziun dals pretschs tras interpresas ed organisaziuns da dretg privat u da dretg public cun ina posiziun dominante sin il martgà;
- b. cunter la concorrenza illoiala.

Art. 97 Protecziun da consumentas e consuments

¹ La confederaziun prenda mesiras per proteger consumentas e consuments.

² Ella relascha prescripziuns davart ils meds giuridics che stattan a disposiziun a las organisaziuns dals consuments. Sin il sector da la legislaziun federala davart la concorrenza illoiala han questas organisaziuns ils medems dretgs sco las federaziuns professiunalas ed economicas.

³ Ils chantuns prevesan per dispitas fin ad ina tscherta valur en lita ina procedura da mediaziun u ina procedura giudiziala simpla e speditiva. Il cussegl federal fixescha il limit da la valur en lita.

Art. 98 Bancas ed assicuranzas

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart las bancas e la bursa; latiers tegna ella quint da l'incumbensa e da la situaziun speziala da las bancas chantunalas.

² Ella po relaschar prescripziuns davart prestaziuns da servetsch finanzialas sin auters secturs.

³ Ella relascha prescripziuns davart las assicuranzas privatas.

Art. 99 Politica monetara

¹ Ils fatgs monetars cumpetan a la confederaziun; quella suletta ha il dretg da batter munaida e d'emetter bancnotas.

² La banca naziunala svizra fa sco banca centrala independenta ina politica monetara che serva als interess generals dal pajais; ella vegn administrada cun la cooperaziun e sut la surveglianza da la confederaziun.

³ La banca naziunala svizra furma ord ses retgavs reservas monetaras suffizientas; ina part da questas reservas vegn fatga cun aur.

⁴ Il retgav net da la banca naziunala svizra va per almain dus terzs als chantuns.

Art. 100 Politica da conjunctura

¹ La confederaziun prenda mesiras per segirar in svilup equilibrà da la conjunctura, particularmain per prevegnir e cumbatter la dischoccupaziun e la chareschia.

² Ella resguarda il svilup economic da las singulas regiuns dal pajais. Ella collavura cun ils chantuns e cun l'economia.

³ En ils fatgs monetars e da credit, en l'economia exteriura e sin il sector da las finanzas publicas po ella divergiar dal princip da la libertad economica, sche quai è necessari.

⁴ La confederaziun, ils chantuns e las vischnancas resguardan la situaziun da la conjunctura en lur politica d'entradas ed expensas.

⁵ Per stabilisar la conjunctura po la confederaziun incassar temporarmain supplements u conceder rabats sin taxas e taglias previsas dal dretg federal. Ils meds incassads en questa maniera èn da bloccar; s'enter ch'els vegnan dads liber, vegnan taxas e taglias directas restituidas individualmain, las taxas e taglias indirectas vegnan duvradas per conceder rabats u per procurar lavur.

⁶ La confederaziun po obligar las interpresas da furmar reservas per procurar lavur; ella conceda per la paja levgiaments da taglias e po er obligar ils chantuns da far il medem. S'enter che questas reservas èn vegnidas dadas libras decidan las interpresas libramain davart lur diever en il rom dals intents d'applicaziun previs da la lescha.

Art. 101 Politica d'economia da l'exteriur

¹ La confederaziun defenda ils interess da l'economia svizra en l'exteriur.

² En cas speziels po ella prender mesiras per proteger l'economia indigena. Sch'i fa basegn po ella divergiar dal princip da la libertad economica.

Art. 102 Provediment dal pajais⁴⁶

¹ La confederaziun segirescha il provediment dal pajais cun ils bains ed ils servetschs necessaris per viver per il cas da smanatschas da natira da politica da pussanza u da guerra sco er en grevas situaziuns da mancanza che l'economia na po betg dumagnar be cun agen meds. Ella prenda las mesiras preventivas.

² Sch'i fa basegn po ella divergiar dal princip da la libertad economica.

Art. 103 Politica da structura⁴⁷

La confederaziun po sustegnair regiuns dal pajais economicamain smanatschadas sco er promover branschas economicas e professiuns, sche mesiras raschunaivlas da l'agen agid na bastan betg per segirar lur existenza. Sch'i fa basegn po ella divergiar dal princip da la libertad economica.

⁴⁶ Cun disposiziun transitoria.

⁴⁷ Cun disposiziun transitoria.

Art. 104 Agricultura

¹ La confederaziun procura che l'agricultura prestia cun ina producziun durabla ed orientada vers il martgà ina contribuziun essenziala per:

- a. in provediment segir da la populaziun;
- b. il mantegniment da la basa da viver natirala e per la tgira da la cuntrada cultivada;
- c. l'urbanisaziun decentralisada dal pajais.

² Cumplettond l'agen agid ch'ins po pretender da l'agricultura e, sch'igl è necessari, divergend dal princip da la libertad economica, promova la confederaziun ils manaschis purils che cultiveschan il terren.

³ Ella fixescha las mesiras uschia che l'agricultura ademplescha sias incumbensas multifunzionali. Ella ha particularmain las sequentas cumpetenzas ed incumbensas:

- a. Ella cumplettescha l'entrada dals purs cun pajaments directs per realisar ina indemnizaziun commensurada per las prestaziuns furnidas, cun la premissa ch'ina prestaziun ecologica saja cumprovada.
- b. Ella promova furmas da producziun cun impuls economics avantagius che resguardan spezialmain la natira, l'ambient ed ils animals.
- c. Ella relascha prescripziuns concernent la decleraziun da l'origin, da la qualitat, da la metoda da producziun e da la procedura d'elavuraziun per victualias.
- d. Ella protegia l'ambient da pregiudicaments tras il diever exagerà da cultem, da chemicalias e d'autras materias auxiliaras.
- e. Ella po promover la perscrutaziun, la cussegliaziun e la scolaziun agricula sco er prestar agids d'investiziun.
- f. Ella po relaschar prescripziuns per consolidar la proprietad funsila dals purs.

⁴ Ella metta a disposiziun per quest intent meds finanzials liads a l'intent dal sector agricul e meds generals da la confederaziun.

Art. 105 Alcohol

La legislaziun davart la fabricaziun, l'import, la purificaziun e la vendita da vinars cumpeta a la confederaziun. Quella tegna particularmain quint dals effects nuschaivels dal consum d'alcohol.

Art. 106 Gieus da fortuna⁴⁸

¹ La legislaziun davart gieus da fortuna e lottarias cumpeta a la confederaziun.

⁴⁸ Cun disposiziun transitoria.

² L'instituziun ed il manaschi da bancas da gieus dovran ina concessiun da la confederaziun. Cun dar la concessiun resguarda ella las relaziuns regiunalas ed ils privels colliads cun ils gieus da fortuna.

³ La confederaziun incassescha ina taxa da bancas da gieus dependenta dal retgav; quella na dastga betg surpassar 80 pertschient dals retgavs nets dal manaschi da las bancas da gieus. Ella vegn applitgada per cuvrir la contribuziun da la confederaziun a l'assicuranza da vegls e survivents ed a l'assicuranza d'invaliditad.

⁴ L'admissiun d'automats da gieus d'inschign cun la pussaivladad da gudagnar daners cumpeta als chantuns.

Art. 107 Armas e material da guerra

¹ La confederaziun relascha prescripziuns cunter il diever abusiv d'armas, d'accessoris d'armas e da muniziun.

² Ella relascha prescripziuns davart la fabricaziun, l'acquist e la vendita sco er davart l'import, l'export ed il transit da material da guerra.

8. partiziun: Abitar, lavur, segirezza sociala e sanadad

Art. 108 Promoziun da la construcziun d'abitaziuns e da la proprietad d'abitaziuns

¹ La confederaziun promova la construcziun d'abitaziuns ed er l'acquist da proprietad d'abitaziuns e da chasas destinadas per il diever personal da privats sco er l'activitad da purtaders ed organisaziuns per la construcziun d'abitaziuns d'util public.

² Ella promova oravant tut l'acquist e l'avertura da terren per la construcziun d'abitaziuns, la raziunalisaziun e la reducziun dals pretschs per la construcziun d'abitaziuns sco er la reducziun dals custs d'abitar.

³ Ella po relaschar prescripziuns davart l'avertura da terren per la construcziun d'abitaziuns e davart la raziunalisaziun da la construcziun.

⁴ Ella resguarda qua particularmain ils interess da famiglias, d'attempads, da personas basegnusas e d'impedids.

Art. 109 Fatgs da fittanza

¹ La confederaziun po relaschar prescripziuns cunter ils abus en ils fatgs da fittanza, surtut cunter tschains da fittanza abusivs, sco er davart la pussaivladad da protestar cunter desditgas abusivas e davart la prolungaziun limitada da relaziuns da fittanza.

² Ella po relaschar prescripziuns davart la decleraziun cun vigur lianta da contracts da fittanza generals. Tals contracts dastgan be vegnir declerads sco generalmain liants, sch'els tegnan quint a moda commensurada dals interess motivads da minoritads sco er da las differenzas regiunalas e sch'els na pregiuditgeschan betg l'egualitad da dretg.

Art. 110 Lavur⁴⁹

¹ La confederaziun po relaschar prescripziuns davart:

- a. la protecziun da las lavurantas e dals lavurants;
- b. la relaziun tranter patruns e lavurants, particularmain davart la reglamentaziun communabla da dumondas da manaschi e fatgs professiunals;
- c. l'intermediaziun da lavur;
- d. la declaraziun cun vigur lianta da contracts da lavur collectivs.

² Contracts da lavur collectivs dastgan vegnir declarads sco generalmain liants, sch'els tegnan quint a moda commensurada dals interess motivads da minoritads sco er da las differenzas regiunalas e sch'els na pregiuditgeschan betg la libertad sindacala.

³ Il 1. d'avust è il di da la festa naziunala. Concernent il dretg da lavur è el egual a las dumengias ed è pajà.

Art. 111 Prevenziun per vegls, survivents ed invalids

¹ La confederaziun prenda mesiras per ina prevenziun suffizienta per vegls, survivents ed invalids. Quella sa basa sin trais pitgas, numnadamain sin l'assicuranza federala per vegls, survivents ed invalids, sin la prevenziun professiunala e sin la prevenziun individuala.

² La confederaziun procura che l'assicuranza per vegls, survivents ed invalids sco er la prevenziun professiunala possian ademplir lur intents permanentamain.

³ Ella po obligar ils chantuns da liberar da la taglia las instituziuns da l'assicuranza federala per vegls, survivents ed invalids sco er da la prevenziun professiunala e conceder als assicurads ed a lur patrunas e patruns levgiaments da taglia sin contribuziuns e dretgs ch'els pon pretender.

⁴ En collavuraziun cun ils chantuns promova ella la prevenziun individuala, particularmain cun mesiras da la politica fiscala e da la politica da proprietad.

Art. 112 Assicuranza da vegls, survivents ed invalids

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart l'assicuranza da vegls, survivents ed invalids.

² Ella observa qua ils suandants principis:

- a. L'assicuranza è obligatoria.
a^{bis}.⁵⁰ Ella conceda prestaziuns finanzialas e materialas.
- b. Las rentas han da cuvrir commensuradamain il basegn d'existenza.
- c. La renta maximala munta sin il pli al dubel da la renta minimala.

⁴⁹ Cun disposiziun transitoria.

⁵⁰ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

d. Las rentas vegnan adattadas almain da tut al svilup dals pretschs.

³ L'assicuranza vegn finanziada:

a. tras contribuziuns dals assicurads; latiers pajan las patronas ed ils patrons la mesadad da las contribuziuns per lur lavurantas e lavurants;

b.⁵¹ tras prestaziuns da la confederaziun.

⁴ Las prestaziuns da la confederaziun muntan sin il pli la mesadad da las expensas.⁵²

⁵ Las prestaziuns da la confederaziun vegnan cuvridas en emprima lingia ord il retgav net da la taglia sin tubac, da la taglia sin vinars e da la taxa sin bancas da gieus.

⁶ ... 53

Art. 112a⁵⁴ Prestaziuns supplementaras

¹ La confederaziun ed ils chantuns pajan prestaziuns supplementaras a persunas, tar las qualas las prestaziuns da l'assicuranza per vegls, survivents ed invalids na cuvran betg il basegn d'existenza.

² La lescha fixescha la dimensiun da las prestaziuns supplementaras sco er las incumbensas e las cumpetenzas da la confederaziun e dals chantuns.

Art. 112b⁵⁵ Promoziun da l'integraziun d'invalids⁵⁶

¹ La confederaziun promova l'integraziun d'invalids cun pajar prestaziuns finanzialas e materialas. Per quest intent po ella utilizar ils meds da l'assicuranza d'invalids.

² Ils chantuns promovon l'integraziun d'invalids, spezialmain tras contribuziuns vi da la construcziun e vi da la gestiun d'instituziuns che servan ad abitar ed a lavurar.

³ La lescha fixescha las finamiras, ils princips ed ils criteris da l'integraziun.

Art. 112c⁵⁷ Agid als attempads ed als impedids⁵⁸

¹ Ils chantuns procuran per l'agid e per la tgira dals attempads e dals impedids a chasa.

² La confederaziun sustegna stentas per tut la Svizra en favur dals attempads e dals impedids a chasa. Per quest intent po ella applitgar meds finansials da l'assicuranza da vegls, survivents ed invalids.

⁵¹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵² Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵³ Aboli. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵⁴ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵⁵ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵⁶ Cun disposiziun transitoria.

⁵⁷ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁵⁸ Cun disposiziun transitoria.

Art. 113 Prevenziun professiunala⁵⁹

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart la prevenziun professiunala.

² Ella observa qua ils suandants princips:

- a. La prevenziun professiunala pussibilitescha ensemen cun l'assicuranza da vegls, survivents ed invalids da mantegnair il nivel da viver anteriur a moda commensurada.
- b. La prevenziun professiunala è obligatoria per lavurantas e lavurants; la lescha po prevair excepziuns.
- c. Las patronas ed ils patrons assureschan lur lavurantas e lavurants tar ina instituziun da prevenziun; sche quai è necessari, dat la confederaziun ad els la pussaivladad d'assicurar las lavurantas ed ils lavurants tar ina instituziun da prevenziun federala.
- d. Persunas cun gudogn independent pon s'assicurar voluntariamain tar ina instituziun da prevenziun.
- e. Per tschertas gruppas da persunas cun gudogn independent po la prevenziun professiunala vegnir declerada sco obligatoria, saja quai generalmain u per singulas ristgas.

³ La prevenziun professiunala vegn finanziada tras las contribuziuns dals assicurads; latier pajan las patronas ed ils patrons almain la mesadad da las contribuziuns da lur lavurantas e lavurants.

⁴ Las instituziuns da prevenziun ston satisfar a las pretensiuns minimalas dal dretg federal; per la schliaziun d'incumbensas spezialas po la confederaziun prevair mesiras applitgabras en tut la Svizra.

Art. 114 Assicuranza da dischoccupads

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart l'assicuranza.

² Ella observa qua ils suandants princips:

- a. L'assicuranza conceda ina cumpensaziun commensurada da l'acquist e sustegna mesiras destinadas per impedir e cumbatter la dischoccupaziun.
- b. La participaziun è obligatoria per lavurantas e lavurants; la lescha po prevair excepziuns.
- c. Persunas cun gudogn independent pon s'assicurar voluntariamain.

³ L'assicuranza vegn finanziada tras las contribuziuns dals assicurads; latiers pajan las patronas e patrons la mesadad da las contribuziuns per lur lavurantas e lavurants.

⁴ La confederaziun ed ils chantuns furneschan prestaziuns finanzialas en cas da relaziuns extraordinarias.

⁵ La confederaziun po relaschar prescripziuns davart il provediment dals dischoccupads.

⁵⁹ Cun disposiziun transitoria.

Art. 115 Sustegnimient da persunas basegnusas

Persunas basegnusas vegnan sustegnidas da lur chantun da domicil. La confederaziun regla las excepziuns e las cumpetenzas.

Art. 116 Supplements da famiglias ed assicuranza da maternitad

¹ Ademplind sias incumbensas resguarda la confederaziun ils basegns da la famiglia. Ella po sustegnair mesiras per la protecziun da la famiglia.

² Ella po relaschar prescripziuns davart ils supplements da famiglia e manar ina cassa federala da cumpensaziun.

³ Ella instituescha in'assicuranza da maternitad. Er persunas che na pon betg giudair las prestaziuns da l'assicuranza pon vegnir obligadas da pajar contribuziuns.

⁴ La confederaziun po declerar sco obligatoria la participaziun a cassas da cumpensaziun per famiglias e l'assicuranza da maternitad, saja quai generalmain u per singulas gruppas da la populaziun; ella po far dependentas sias prestaziuns da prestaziuns commensuradas dals chantuns.

Art. 117 Assicuranza da malsauns e cunter accidents

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart l'assicuranza da malsauns e cunter accidents.

² Ella po declerar sco obligatoria l'assicuranza da malsauns e cunter accidents, saja quai generalmain u per singulas gruppas da la populaziun.

Art. 118 Protecziun da la sanadad

¹ En il rom da sias cumpetenzas prenda la confederaziun mesiras per proteger la sanadad.

² Ella relascha prescripziuns davart:

- a. la manipulaziun da victualias sco er da medicaments, meds narcotics, organissemes, chemicalias ed objects che pon periclitar la sanadad;
- b. il cumbat cunter malsognas transmissiblas, fitg derasadas u privlusas d'umans u d'animals;
- c. la protecziun cunter radis ionisants.

Art. 118^{a60} Medischina complementara

En il rom da lur cumpetenzas procuran la confederaziun ed ils chantuns ch'i vegnia tegnì quint da la medischina complementara.

⁶⁰ Votaziun federala dals 17 da matg 2009.

Art. 119 Medischina da reproducziun e tecnologia da gens sin il sector uman

¹ L'uman è protegì dal diever abusiv da la medischina da reproducziun e da la tecnologia da gens.

² La confederaziun relascha prescripziuns davart il tractament da schermenza e dal patrimoni genetic. Ella procura per la protecziun da la dignitad dals umans, da la personalitad e da la famiglia ed observa particularmain ils suandants princips:

- a. Tuts geners da clonar ed intervenziuns en il patrimoni genetic da cellas schermigliantas e d'embrios èn scumandads.
- b. Schermenzas e patrimoni genetics na umans na dastgan betg vegnir transferids en schermenzas umanas u vegnir unids cun quellas.
- c. Las proceduras da reproducziun cun agid da la medischina dastgan be vegnir applitgadas, sche la sterilitad u il privel dal transferiment d'ina greva malsogna na po betg vegnir eliminà autramain, dentant betg per obetgnair tar l'uffant tschertas qualitads u per far perscrutaziuns; la fructificaziun da cellas d'ov umanas ordaifer il corp da la dunna è permessa be sut las cundiziuns fixadas da la lescha; ordaifer il corp da la dunna dastg'ins svilupper mo tantas cellas d'ov en embryos sco quai ch'ins po immediatmain implantar ad ella.
- d. La donaziun d'embrios e tuts geners da maternitads fittadas èn scumandads.
- e. Cun schermenzas umanas e cun products ord embryos na dastgì betg vegnir fatg commerzi.
- f. Il patrimoni genetic d'ina persuna dastga sulettamain vegnir analisà, registrà u dà conuschent, sche la persuna pertutgada dat il consentiment u sche la lescha prescriva quai.
- g. Mintga persuna ha access a las datas davart ses origin genetic.

Art. 119a⁶¹ Medischina da transplantaziun

¹ La confederaziun relascha prescripziuns sin il sector da latransplantaziun d'organs, tessids e cellas. Ella procura en quest connexper la protecziun da la dignitad umana, da la personalitad eda la sanadad.

² Ella fixescha oravant tut ils criteris per in'attribuziun gista dals organs.

³ La donaziun d'organs, da tessids e da cellas d'umans è gratuita. Il commerzi cun organs umans è scumandà.

Art. 120 Tecnologia da gens en il sector betg uman⁶²

¹ L'uman e ses ambient èn protegids dal diever abusiv da la tecnologia da gens.

² La confederaziun relascha prescripziuns davart il tractament da la schermenza e dal patrimoni genetic d'animals, plantas ed auters organissem; latiers tegna ella

⁶¹ Votaziun federala dals 7 da favrer 1999.

⁶² Cun disposiziun transitoria.

quint da la dignitad da las creatiras sco er da la segirezza dals umans, dals animals e da l'ambient e protegia la varietad genetica da las spezias dals animals e da las plantas.

9. partizium: Dimora e domicil dad estras ed esters

Art. 121

¹ La legislaziun davart l'entrada, la partenza, la dimora ed il domicil dad estras ed esters sco er davart la concessiun d'asil cumpeta a la confederaziun.

CEstras ed esters pon vegnir expulsads da la Svizra sch'els pericliteschan la segirezza dal pajais.

10. partizium: Dretg civil, dretg penal, metrologia

Art. 122⁶³ Dretg civil

¹ La legislaziun concernent il dretg civil ed il dretg da process civil cumpeta a la confederaziun.

² Ils chantuns èn cumpetents per l'organisaziun da las dretgiras e la giurisdicziun en fatgs civils, uschenavant che la lescha na prevesa nagut auter.

Art. 123⁶⁴ Dretg penal

¹ La legislaziun concernent il dretg penal ed il dretg da process penal cumpeta a la confederaziun.

² Ils chantuns èn cumpetents per l'organisaziun da las dretgiras, la giurisdicziun en fatgs penals sco er per l'execuziun penala e l'execuziun da mesiras, uschenavantche la lescha na prevesa nagut auter.

³ La confederaziun po conceder contribuziuns als chantuns per

- a. la construcziun da stabiliments;
- b. meglieraziuns da l'execuziun da chastis e da mesiras;
- c. instituziuns ch'exequeschan mesiras educativas en favur d'uffants, giuvenils e giuvens creschids.⁶⁵

Art. 123^{a66}

¹ Sch'in delinquent sexual u violent vegn resguardà sco extremamain privlus e considerà sco indifferent a la terapia en las expertisas ch'èn necessarias per la

⁶³ Votaziun federala dals 12 da mars 2000. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

⁶⁴ Votaziun federala dals 12 da mars 2000. Entrada in vigur: 1. d'avrigl 2003.

⁶⁵ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁶⁶ Votaziun federala dals 8 da favrer 2004.

sentenzia giudiziala, sto el vegnir internà a vita duranta, pervia da la gronda ristga da recidiva. Relaschada anticipada e congedi èn exclus.

² Novas expertisas pon vegnir fatgas mo, sche novas enconuschientschas scientificas cumprovan ch'il delinquent po vegnir guarì e ch'el na represchenta alura betg pli in privel per la publicitad. L'autorità ch'ha dismiss l'internament sin fundament da questas novas expertisas sto surpigliar la responsabladad per ina recidiva dal delinquent.

³ La confederaziun po relaschar prescripziuns davart l'execuziun da chastis e da mesiras. Ella po conceder contribuziuns als chantuns per:

- a. la construcziun da stabiliments;
- b. meglieraziuns da l'execuziun da chastis e da mesiras;
- c. instituziuns ch'exequeschan mesiras educativas en favur d'uffants, giuvenils e giuvens creschids.

Art. 123^{b67} Nunsurannaziun da la persecuziun penala e dal chasti tar delicts sexuals e pornografics vi d'uffants avant lur pubertad

La persecuziun da delicts sexuals u pornografics vi d'uffants che n'èn betg anc en la pubertad ed il chasti per tals delicts n'èn betg surannabels.

Art. 124 Agid a victimas

Confederaziun e chantuns procuran che persunas ch'èn vegnidas pregiuditgadas tras in delict en lur integritad corporala, psichica u sexuala, obtegnian agid e vegnian er indemnizadas commensuradamain, sch'ellas èn vegnidas en difficultads economicas pervia dal delict.

Art. 125 Metrologia

La legislaziun davart la metrologia è chaussa da la confederaziun.

3. chapitel: Urden da finanzas

Art. 126⁶⁸ Gestiu da las finanzas⁶⁹

¹ La confederaziun tegna sias expensas ed entradas a lunga vista en equiliber.

² L'import maximal da las expensas cumplissivas ch'èn d'approvar en il preventiv sa drizza tenor las entradas stimadas, resguardond la situaziun economica.

³ En cas d'in basegn extraordinari da pajaments po vegnir augmentà commensuradamain l'import maximal tenor alinea 2. Davart in augment concluda l'assemblea federala tenor l'artitgel 159 alinea 3 litera c.

⁶⁷ Votaziun federala dals 30 da november 2008.

⁶⁸ Votaziun federala dals 2 da december 2001.

⁶⁹ Cun disposiziun transitoria.

⁴ Sche las expensas cumplexivas che sa mussan en il quint dal stadi surpissan l'import maximal tenor alinea 2 u 3, èn las expensas supplementaras da cumpensar durant ils onns sequents.

⁵ La lescha regla ils detagls.

Art. 127 Principi da l'imposiziun da taglia

¹ La furmazion da las taglias, particularmain il circul dals pajataglia, l'object da la taglia e la calculaziun da quella, è da reglar en ses principis en la lescha sezza.

² Uschenavant ch'il gener da taglia permetta quai, èn d'observar oravant tut ils principis da la generalitad e da la regularitad da l'imposiziun da taglia sco er il princip da l'imposiziun tenor la capacitad economica.

³ L'imposiziun dubla da taglia tranter ils chantuns è scumandada. La confederaziun prenda las mesiras necessarias.

Art. 128 Taglias directas⁷⁰

¹ La confederaziun po incassar ina taglia directa:

- a. da maximal 11,5 pertschient sin l'entrada da personas natiralas;
- b.⁷¹ da maximal 8,5 pertschient sin il retgav net da las personas giuridicas;
- c. ...⁷²

² Fixond las tariffas resguarda la confederaziun las grevezzas fiscalas da las taglias directas dals chantuns e da las vischnancas.

³ Tar la taglia sin l'entrada da las personas natiralas vegnan gulivadas periodicamain las consequenzas da la progressiun fraida.

⁴ La taglia vegn fixada ed incassada dals chantuns. Dal retgav brut da taglia van almain 17 pertschient als chantuns. Questa part po vegnir reducida fin a 15 pertschient, sch'ils effects da la gulivaziun da finanzas pretendan quai.⁷³

Art. 129 Armonisaziun da taglia

¹ La confederaziun fixescha ils principis davart l'armonisaziun da las taglias directas da la confederaziun, dals chantuns e da las vischnancas; ella resguarda las stentas dals chantuns per in'armonisaziun da taglia.

² L'armonisaziun s'extenda sin l'obligaziun da pajar taglia, sin l'object e sin la fixaziun temporara da las taglias, sin il dretg da procedura e sin il dretg penal fiscal. Exceps da l'armonisaziun èn particularmain las tariffas da taglia, ils pes da taglia ed ils imports libers da la taglia.

⁷⁰ Cun disposiziun transitoria.

⁷¹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigor: 1. da schaner 2007.

⁷² Aboli. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigor: 1. da schaner 2007.

⁷³ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigor: 1. da schaner 2008.

³ La confederaziun po relaschar prescripziuns cunter la concessiun d'avantatgs fiscals nungiustificgads.

Art. 130⁷⁴ Taglia sin la plivalur⁷⁵

¹ La confederaziun po incassar ina taglia sin la plivalur cun ina taxa normala da maximal 6,5 pertschient ed ina taxa reducida da minimal 2,0 pertschient sin furniziuns d'objects e sin prestaziuns da servetsch inclusiv per agen diever sco er sin imports.

² La lescha po fixar per la taxaziun da las prestaziuns dal sector d'alloschament ina taxa tranter la taxa reducida e la taxa normala.⁷⁶

³ Sche la finanziaziun da l'assicuranza per vegls, survivents ed invalids n'è betg pli garantida pervia dal svilup da la structura da vegliadetgna, po – en furma d'ina lescha federala – la taxa normala vegnir auzada per maximal 1 punct da pertschient e la taxa reducida per maximal 0,3 puncts da pertschient.⁷⁷

⁴ 5 pertschient dal retgav betg lià ad in intent vegn impundì per la reducziun da las premias en l'assicuranza da malsauns a favur da las classes d'entradas bassas, sch'i na vegn betg fixada tras la lescha in'otra utilisaziun per distgargiar las classes d'entradas bassas.

Art. 131 Taglias spezialas da consum⁷⁸

¹ La confederaziun po incassar taglias spezialas da consum sin:

- a. tubac e products da tubac;
- b. vinars;
- c. biera;
- d. automobils e lur elements;
- e. petroli, auters ielis minerals, gas natiral ed ils products che vegnan gudagnads a chaschun da lur elavuraziun, sco er sin carburants.

² Ella po incassar in supplement sin la taglia da consum per carburants.

³ Ils chantuns obtengan 10 pertschient dal retgav net or da l'imposiziun da taglia sin vinars. Quests meds èn d'applitgar per cumbatter ils motivs e las consequenzas dal consum da substanzas che chaschunan dependenza.

⁷⁴ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

⁷⁵ Cun disposiziun transitoria.

⁷⁶ Il legislatur ha fatg diever da questa cumpetenzia. Tenor quel muntan las tariffas da taglia sin la plivalur a partir dal 1. da schaner 2001 a 3,6% (tariffa speziala per prestaziuns d'alloschament vala fin ils 31 da december 2010).

⁷⁷ Il legislatur ha fatg diever da questa cumpetenzia. Tenor quel muntan las tariffas da taglia sin la plivalur a partir dal 1. da schaner 2001 a 7,6% (tariffa normala) e 2,4% (tariffa reducida).

⁷⁸ Cun disposiziun transitoria.

Art. 132 Taglia da bul e taglia anticipada

¹ La confederaziun po incassar ina taglia da bul sin vaglias, quittanzas da premias d'assicurancas e sin auters documents dal traffic commercial; exceptads da la taglia èn documents en connex cun fatgs funsils u ipotecars.

² La confederaziun po incassar ina taglia anticipada sin il retgav da facultads moviblas da chapital, sin gudogns da lottaria sco er sin prestaziuns d'assicuranzas. 10 pertschient dal retgav da taglia van als chantuns.⁷⁹

Art. 133 Dazis

La legislaziun davart ils dazis ed autras taxas sin la martganzia che surpasa ils cunfins cumpeta a la confederaziun.

Art. 134 Exclusiun da taglias chantunalas e communalas

Quai che la legislaziun federala inditgescha sco object da la taglia sin la plivalur, da las taglias spezialas da consum, da la taglia da bul e da la taglia anticipada u quai ch'ella declera sco liber da taglias, na dastga betg vegnir engrevgià dals chantuns e da las vischnancas cun taglias sumegliantas.

Art. 135⁸⁰ Gulivaziun da finanzas e da grevezzas

¹ La confederaziun relascha prescripziuns davart ina gulivaziun da finanzas e da grevezzas commensurada tranter la confederaziun ed ils chantuns sco er tranter ils chantuns.

² La gulivaziun da finanzas e da grevezzas duai spezialmain:

- a. reducir las differenzas tranter ils chantuns areguard la capacitad finanziaia;
- b. garantir als chantuns resursas finanziaias minimalas;
- c. gulivar grevezzas finanziaias sproporziunadas dals chantuns chaschunadas da lur cundiziuns geotopograficas u sociodemograficas;
- d. promover la collavuraziun interchantunala cun gulivar las grevezzas;
- e. mantegnair la competitivitad fiscala dals chantuns sin plaun nazional ed internaziunal.

³ Ils meds per la gulivaziun da las resursas vegnan mess a disposiziun dals chantuns cun bleras resursas e da la confederaziun. Las prestaziuns dals chantuns cun bleras resursas muntan almain a dus terzs e maximal ad 80 pertschient da las prestaziuns da la confederaziun.

⁷⁹ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

⁸⁰ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

4. titel: Pievel e chantuns

1. chapitel: Disposiziuns generalas

Art. 136 Dretgs politics

¹ Tut las Svizras e tut ils Svizzers che han cumplenì il 18avel onn e che n'èn betg mess sut avugà pervia da malsogna u flaivlezza da spiert disponan dals dretgs politics en fatgs federalas. Tuts han ils medems dretgs ed obligs politics.

² Els pon sa participar a las elecziuns dal cussegl naziunal ed a las votaziuns federalas e dastgan lantschar e suttascriber iniziativaas dal pievel e referendum en fatgs federalas.

Art. 137 Partidas politics

Las partidas politics gidan a furmar l'opiniun e la voluntad dal pievel.

2. chapitel: Iniziativa e referendum

Art. 138 Iniziativa dal pievel per ina revisiun totala da la constituziun federala

¹ 100 000 votantas e votants pon proponer, aifer 18 mais dapi la publicaziun uffiziala da lur iniziativa, ina revisiun totala da la constituziun federala.⁸¹

² Questa proposta è da suttametter al pievel per la votaziun.

Art. 139⁸² Iniziativa dal pievel per ina revisiun parziala da la constituziun federala

¹ 100 000 votantas e votants pon pretender ina revisiun parziala da la constituziun federala, e quai entaifer 18 mais dapi la communicaziun uffiziala da lur iniziativa.

² L'iniziativa dal pievel per ina revisiun parziala da la constituziun federala po avair la furma d'ina proposta generala u d'in sboz elavurà.

³ Sche l'iniziativa violescha l'unitad da la furma, l'unitad da la materia u disposiziuns obligantas dal dretg internaziunal, vegn ella declerada da l'assemblea federala sco complettamain u parzialmain nunvalaivla.

⁴ Sche l'assemblea federala va d'accord cun ina iniziativa en furma d'ina proposta generala, elavura ella la revisiun parziala en il senn da l'iniziativa e la suttametta a la votaziun dal pievel e dals chantuns. Sch'ella refusa l'iniziativa, suttametta ella questa a la votaziun dal pievel; il pievel decida, sch'igl è da dar suatientscha a l'iniziativa. Sch'il pievel accepta l'iniziativa, elavura l'assemblea federala in project correspondent.

⁸¹ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003. Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

⁸² Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁵ Ina iniziativa en furma d'in sboz elavurà vegn suttamessa a la votaziun dal pievel e dals chantuns. L'assemblea federala recumonda d'acceptar u da refusar l'iniziativa. Ella po confruntar l'iniziativa cun in cuntraproject.

Art. 139a⁸³

Art. 139b⁸⁴ Procedura en cas da la votaziun davart ina iniziativa e ses cuntraproject

¹ Las votantas ed ils votants decidan il medem mument davart l'iniziativa e davart il cuntraproject.⁸⁵

² Els pon acceptar domadus projects. En la dumonda decisiva pon els inditgar, a qual project ch'els dattan la preferenza en il cas che domadus vegnan acceptads.⁸⁶

³ Sche, tar midadas constituziunalas acceptadas, in project obtegna en la dumonda decisiva la maioritad da las vuschs dal pievel e l'auter la maioritad da las vuschs dals chantuns, alura entra quel project en vigur, tar il qual la quota procentuala da las vuschs dal pievel e la quota procentuala da las vuschs dals chantuns èn las pli autas en la dumonda decisiva.⁸⁷

Art. 140 Referendum obligatori

¹ Al pievel ed als chantuns vegnan preschentadas per la votaziun:

- a. las midadas da la constituziun federala;
- b. la participaziun ad organisaziuns per la segirezza collectiva u a cuminanzas supranaziunalas;
- d. las leschas federalas decleradas sco urgentas che n'han nagina basa constituziunala e che han ina durada da validitad che surpassa in onn; talas leschas federalas ston vegnir preschentadas per la votaziun entaifer in onn suenter l'acceptaziun tras l'assemblea federala.

² Al pievel vegnan suttamessas per la votaziun:

- a. las iniciativas dal pievel per ina revisiun totala da la constituziun federala; abis. ...⁸⁸
- b.⁸⁹ las iniciativas dal pievel per ina revisiun parziala da la constituziun federala en furma d'ina proposta generala, las qualas èn vegnidas refusadas da l'assemblea federala;
- c. la dumonda, sch'i saja da realisar ina revisiun totala da la constituziun federala, en cas ch'ils dus cussegls n'èn betg da la medema opiniun.

⁸³ Aboli. Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁸⁴ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003.

⁸⁵ Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁸⁶ Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

⁸⁷ Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

⁸⁸ Aboli. Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁸⁹ Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

Art. 141 Referendum facultativ

¹ Sche 50 000 votantas e votants u otg chantuns pretendan aifer 100 dis dapi la publicaziun uffiziala dal decret, alura vengnan suttamess a la votaziun dal pievel:⁹⁰

- a. leschas federalas;
- b. leschas federalas decleradas sco urgentas cun ina durada da validitad che surpassa in onn;
- c. conclus federals, sche la constituziun u la lescha prevesan quai;
- d. contracts internaziunals che
 1. èn da durada illimitada e nunvisabels;
 2. prevesan la participaziun ad in'organisaziun internaziunala;
 - 3.⁹¹ cuntengnan disposiziuns impurtantas che fixeschan normas da dretg u da las qualas la realisaziun pretenda il decret da leschas federalas.

² ...⁹²

Art. 141a⁹³ Realisaziun da contracts internaziunals

¹ Sch'il conclus d'approvaziun d'in contract internaziunal è suttamess al referendum obligatori, po l'assemblea federala integrar en quel las midadas constituziunals che servan a la realisaziun dal contract.

² Sch'il conclus d'approvaziun d'in contract internaziunal è suttamess al referendum facultativ, po l'assemblea federala integrar en quel las midadas legalas che servan a la realisaziun dal contract.

Art. 142 Maioritads necessarias

¹ Ils projects suttamess a la votaziun dal pievel èn acceptads, sche la maioritad dals votants dat ses consentiment.

² Ils projects suttamess a la votaziun dal pievel e dals chantuns èn acceptads, sche la maioritad dals votants e la maioritad dals chantuns dattan lur consentiment.

³ Il resultat da la votaziun dal pievel en il chantun vala sco vusch dal chantun.

⁴ Ils chantuns Sursilvania, Sutsilvania, Basilea-Citad, Basilea-Champagna, Appenzell dador ed Appenzell dadens han mintgamai ina mesa vusch da chantun.

⁹⁰ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003. Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

⁹¹ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003. Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

⁹² Aboli. Votaziun federala dals 9 da favrer 2003.

⁹³ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003. Entrada in vigur: 1. d'avust 2003.

5. titel: Las autoritads federalas

1. chapitel: Disposiziuns generalas

Art. 143 Elegibladad

En il cussegl naziunal, en il cussegl federal ed en il tribunal federal èn elegibels tut las votantas e tut ils votants.

Art. 144 Incumpatibladads

¹ Ils commembers dal cussegl naziunal, dal cussegl dals chantuns, dal cussegl federal e dal tribunal federal na pon betg appartegnair a medem temp ad in'otra autoritad.

² Ils commembers dal cussegl federal e las derschadras ed ils derschaders dal tribunal federal en uffizi cumplain na dastgan betg ademplir in'otra funcziun da la confederaziun u d'in chantun e na dastgan exequir nagin'activitad da gudogn.

³ La lescha po prevair ulteriuras incumpatibladads.

Art. 145 Durada d'uffizi

Ils commembers dal cussegl naziunal e dal cussegl federal sco er la chanceliera u il chancelier da la confederaziun vegnan elegids per quatter onns. Ils commembers dal tribunal federal vegnan elegids per ina durada da sis onns.

Art. 146 Responsabladad dal stadi

La confederaziun stat buna per ils donns che ses organs chaschunan encounter tut dretg exequind lur activitads uffizialas.

Art. 147 Procedura da consultaziun

Ils chantuns, las partidas politicas ed ils circuls interessads vegnan envidads da prender posiziun tar la preparaziun da decrets impurtants ed auters projects da gronda muntada sco er tar impurtants contracts da dretg internaziunal.

2. chapitel: Assamblea federala

1. partiziun: Organisaziun

Art. 148 Posiziun

¹ L'assamblea federala exequescha la pussanza suprema da la confederaziun, cun la resalva dals dretgs dal pievel e dals chantuns.

² L'assamblea federala sa cumpona da duas chombras, dal cussegl naziunal e dal cussegl dals stadis; las duas chombras han las medemas cumpetenzas.

Art. 149 Cumposiziun ed elecziun dal cussegl naziunal

- ¹ Il cussegl naziunal sa cumpona da 200 deputads dal pievel.
- ² Ils deputads vegnan elegids dal pievel en in'elecziun directa tenor il princip dal proporz. Mintga quatter onns ha lieu in'elecziun da renovaziun totala.
- ³ Mintga chantun furma in circul electoral.
- ⁴ Ils mandats vegnan repartids sin ils chantuns tenor il dumber da la populaziun. Mintga chantun ha il dretg d'almain in mandat.

Art. 150 Cumposiziun ed elecziun dal cussegl dals chantuns

- ¹ Il cussegl dals chantuns sa cumpona dals 46 deputads dals chantuns.
- ² Ils chantuns Sursilvania, Sutsilvania, Basilea-Citad, Basilea-Champagna, Appenzell dador ed Appenzell dadens elegian mintgamai ina deputada u in deputà; ils auters chantuns elegian mintgamai dus deputads.
- ³ L'elecziun en il cussegl dals chantuns vegn reglada dal chantun.

Art. 151 Sessiuns

- ¹ Ils cussegliers sa radunan regularmain a sessiuns. La lescha regla la convocaziun a las sessiuns.
- ² Ils cussegliers vegnan convocads a sessiuns extraordinarias, sch'in quart dals commembers d'in cussegl u il cussegl federal pretendan quai.

Art. 152 Presidi

Mintga cussegl elegia ord ses mez per la durada d'in onn ina presidenta u in president sco er l'emprima vicepresidenta u l'emprim vicepresident e la segunda vicepresidenta u il segund vicepresident. Ina reelecziun per l'onn proxim è esclusa.

Art. 153 Cumissiuns parlamentaras

- ¹ Mintga cussegl instituescha cumissiuns or da ses mez.
- ² La lescha po prevair cumissiuns comunablas.
- ³ La lescha po attribuir a cumissiuns singulas cumpetenzas che n'èn betg da natira legislativa.
- ⁴ Per ademplir lur incumbensas han las cumissiuns ils dretgs d'infurmaziun, d'invista e d'inquisiziun. Lur dimensiun vegn reglada tras la lescha.

Art. 154 Fracziuns

Ils commembers da l'assemblea federala pon furmar fracziuns.

Art. 155 Servetschs dal parlament

L'assemblea federala dispona dals servetschs dal parlament. Ella po consultar posts da servetsch da l'administraziun federala. La lescha regla ils detagls.

2. partiziun: Procedura**Art. 156** Deliberaziun separada

¹ Il cussegl naziunal ed il cussegl dals chantuns delibereschon separadamain.

² Las decisziuns da l'assemblea federala pretendan la concordanza dals dus cussegls.

³ La lescha prevesa disposiziuns per garantir ch'i dettia – en cas ch'i dat divergenzas tranter las duas chombras – convegnas davart:

- a.⁹⁴ la valaivladad u la nunvalaivladad parziala d'ina iniziativa dal pievel;
- b.⁹⁵ la realisaziun d'ina iniziativa dal pievel ch'è vegnida acceptada dal pievel en furma da la proposta generala;
- c.⁹⁶ la realisaziun d'in conclus federal ch'il pievel ha approvà per iniziar ina revisiun totala da la constituziun federala;
- d.⁹⁷ il preventiv u in supplement a tal.⁹⁸

Art. 157 Deliberaziun comunabla

¹ Il cussegl naziunal ed il cussegl dals chantuns delibereschon comunablamain sco assemblea federala reunida sut la direcziun da la presidenta u dal president dal cussegl naziunal per:

- a. far elecziuns;
- b. decider davart conflicts da cumpetenzza tranter las autoritads supremas da la confederaziun;
- c. pronunziar grazias.

² L'assemblea federala reunida sa raduna ultra da quai en cas d'ocasiun spezialas e per prender conuschientscha da decleraziuns dal cussegl federal.

Art. 158 Publicitad da las sedutas

Las sedutas dals cussegls èn publicas. La lescha po prevar excepziuns.

⁹⁴ Entrada in vigor: 1. d'avust 2003.

⁹⁵ Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁹⁶ Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

⁹⁷ Entrada in vigor: 1. d'avust 2003.

⁹⁸ Votaziun federala dals 9 da favrer 2003.

Art. 159 Quorum e maioritad necessaria

¹ Ils cussegls pon deliberar valaivlamain, sche la maioritad da lur commembers è preschenta.

² En ils dus cussegls ed en l'assemblea federala reunida decida la maioritad dals votants.

³ Il consentiment da la maioritad dals commembers da mintgin dals dus cussegls dovran dentant:

- a. la decleraziun d'urgenza da leschas federalas;
- b. las disposiziuns da subvenziun sco er credits impegnativs e limits da pajaments che han per consequenza novas expensas unicas da pli che 20 milliuns francs u novas expensas periodicas da pli che 2 milliuns francs;
- c.⁹⁹ l'augment da las expensas cumplessivas en cas d'in basegn extraordinari da pajaments tenor l'artitgel 126 alinea 3.

⁴ Cun in'ordinaziun po l'assemblea federala adattar a la chareschia ils imports tenor alinea 3 litera b.¹⁰⁰

Art. 160 Dretg d'iniziativa e dretg da proposta

¹ Mintga commember dal cussegl, mintga fracziun, mintga cumissiun parlamentara e mintga chantun ha il dretg d'inoltrar iniziativa a l'assemblea federala.

² Ils commembers dal cussegl ed il cussegl federal han il dretg da far propostas tar in affar en consultaziun.

Art. 161 Scumond d'instrucziun

¹ Ils commembers da l'assemblea federala vuschan senza instrucziuns.

² Els preschentan publicamain lur relaziuns cun gruppas d'interess.

Art. 162 Immunitad

¹ Ils commembers da l'assemblea federala e dal cussegl federal sco er la chanceliera federala u il chancelier federal na pon betg vegnir fatgs responsabels giuridicamain per lur expectoraziuns en ils cussegls ed en lur organs.

² La lescha po prevair ulteriuras furmas d'immunitad ed extender quellas sin ulteriuras persunas.

⁹⁹ Votaziun federala dals 2 da december 2001.

¹⁰⁰ Votaziun federala dals 2 da december 2001.

3. partiziun: Cumpetenzas

Art. 163 Furma dals decrets da l'assemblea federala

¹ L'assemblea federala relascha disposiziuns legislativas en la furma da la lescha federala u da l'ordinaziun.

² Ils ulteriurs decrets vegnan fatgs en la furma dal conclus federal; in conclus federal che n'è betg suttaless al referendum vegn inditgà sco conclus federal simpel.

Art. 164 Legislaziun

¹ Tut las disposiziuns legislativas impurtantas èn da relaschar en la furma da la lescha federala. Latiers tutgan spezialmain las disposiziuns fundamentalas davart:

- a. l'exercitar ils dretgs politics;
- b. las restricziuns da dretgs constituziunals;
- c. ils dretgs e las obligaziuns da persunas;
- d. il circul dals contribuents sco er l'object e la calculaziun da taxas;
- e. las incumbensas e las prestaziuns da la confederaziun;
- f. las obligaziuns dals chantuns tar la realisaziun e l'execuziun dal dretg federal;
- g. l'organisaziun e la procedura da las autoritads federalas.

² Cumpetenzas legislativas pon vegnir attribuidas tras lescha federala, sche quai na vegn betg exclus da la constituiziun federala.

Art. 165 Legislaziun en cas d'urgenza

¹ Ina lescha federala che na supporta betg in retardament d'entrar en vigur po vegnir declarada sco urgenta da la maiortad da mintga cussegl e vegnir messa immediatamain en vigur. Ella è da limitar temporalmain.

² Sche la votaziun dal pievel vegn pretendida pertutgant ina lescha federala declarada sco urgenta, perda la lescha sia vigur in onn suenter l'acceptaziun tras l'assemblea federala, sch'ella na vegn betg acceptada dal pievel entaifer quest termin.

³ Ina lescha federala declarada sco urgenta che n'ha betg ina basa constituziunala perda sia vigur in onn suenter l'acceptaziun tras l'assemblea federala, sch'ella na vegn betg acceptada dal pievel e dals chantuns entaifer quest termin. Ella è da limitar temporalmain.

⁴ Ina lescha federala declarada sco urgenta che n'è betg vegnida acceptada en la votaziun na po betg vegnir renovada.

Art. 166 Relaziuns cun l'exteriur e contracts internaziunals

¹ L'assemblea federala sa participescha a la furmaziun da la politica exteriura e surveglia la tgira da las relaziuns cun l'exteriur.

² Ella approva ils contracts internaziunals; exceptads èn ils contracts, ils quals il cussegl federal ha la cumpetenza da concluder a basa da la lescha u d'in contract internaziunal.

Art. 167 Finanzas

L'assemblea federala concluda las expensas da la confederaziun, fixescha il preventiv ed approva il quint dal stadi.

Art. 168 Elecziuns

¹ L'assemblea federala elegia ils commembers dal cussegl federal, la chanceliera federala u il chancelier federal, las derschadras ed ils derschaders dal tribunal federal sco er il general.

² La lescha po autorisar l'assemblea federala da far u da legalisar ulteriuras elecziuns.

Art. 169 Surveglianza suprema

¹ L'assemblea federala ha la surveglianza suprema sur dal cussegl federal e l'administraziun federala, las dretgiras federalas ed ils auters purtaders d'incumbensas da la confederaziun.

² L'obligaziun da mantegnair il secret professiunal na pon ins betg opponer a las delegaziuns spezialas da cumissiuns da surveglianza previsas da la lescha.

Art. 170 Examinaziun da l'efficacitad

L'assemblea federala procura per l'examinaziun da l'efficacitad da las mesiras da la confederaziun.

Art. 171 Incumbensas al cussegl federal

L'assemblea federala po dar incumbensas al cussegl federal. La lescha regla ils detagls, oravant tut ils instruments, cun ils quals l'assemblea federala po influenzer il sector da cumpetenza dal cussegl federal.

Art. 172 Relaziuns tranter confederaziun e chantuns

¹ L'assemblea federala procura per la tgira da las relaziuns tranter la confederaziun ed ils chantuns.

² Ella garantescha las constituziuns chantunalas.

³ Ella approva ils contracts dals chantuns tranter els e cun l'exteriur, sch'il cussegl federal u in chantun fa protesta.

Art. 173 Ulteriuras incumbensas e cumpetenzas

¹ L'assemblea federala ha ultra da quai las sequentas incumbensas e cumpetenzas:

- a. Ella prenda mesiras per mantegnair la segirezza externa, l'indipendenza e la neutralitad da la Svizra.
- b. Ella prenda mesiras per mantegnair la segirezza interna.
- c. Sche circumstanzas extraordinarias pretendan quai, po ella relaschar ordinaziuns u conclus federals simpels per ademplier las incumbensas tenor las litteras a e b.
- d. Ella ordaina il servetsch activ e mobilisescha per quest intent l'armada u parts da questa.
- e. Ella prenda mesiras per realisar il dretg federal.
- f. Ella decida davart la valaivladad d'iniziativas dal pievel reussidas.
- g. Ella cooperescha tar las planisaziuns impurtantas da l'activitad dal stadi.
- h. Ella decida davart acts singuls, sch'ina lescha federala prevesa quai expressivamain.
- i. Ella decida en conflicts da cumpetenzas tranter las autoritads federalas supremas.
- k. Ella decida en dumondas da grazia e davart l'amnestia.

² L'assemblea federala tracta ultra da quai fatschentas che crodan en la cumpetenzza da la confederaziun e che n'èn betg attribuidas ad in'otra autoritad.

³ La lescha po attribuir ulteriuras incumbensas e cumpetenzas a l'assemblea federala.

3. chapitel: Cussegl federal ed administraziun federala**1. partiziun: Organisaziun e procedura****Art. 174** Cussegl federal

Il cussegl federal è l'autoritad directiva ed executiva suprema da la confederaziun.

Art. 175 Cumposiziun ed elecziun

¹ Il cussegl federal sa cumpona da set commembers.

² Ils commembers dal cussegl federal vegnan elegids da l'assemblea federala suenter mintga renovaziun totala dal cussegl naziunal.

³ Ils commembers dal cussegl federal vegnan elegids da l'assemblea federala or da tut ils burgais svizzers ch'èn elegibels sco commembers dal cussegl naziunal per la durada da quatter onns.¹⁰¹

¹⁰¹ Votaziun federala dals 7 da favrer 1999.

⁴ Latiers esi da resguardar che las regiuns dal pajais e las regiuns linguisticas vegnan represchentadas commensuradamain.¹⁰²

Art. 176 Presidi

¹ La presidenta u il president da la confederaziun presidescha il cussegl federal.

² La presidenta u il president da la confederaziun e la vicepresidenta u il vicepresidente dal cussegl federal vegnan elegids da l'assemblea federala or dals commembers dal cussegl federal per ina perioda d'in onn.

³ La reelecziun per l'onn proxim è esclusa. La presidenta u il president da la confederaziun na po betg vegnir elegi sco vicepresidenta u sco vicepresidente per l'onn proxim.

Art. 177 Princip collegial e departamental

¹ Il cussegl federal decida sco collegi.

² Per la preparaziun e l'execuziun vegnan las fatschentas dal cussegl federal repartidas sin ils singuls commembers tenor departaments.

³ Als departaments u a las unitads administrativas suttamessas ad els vegnan surdadas las fatschentas per in'execuziun autonoma; la protecziun giuridica sto esser garantida.

Art. 178 Administraziun federala

¹ Il cussegl federal dirigia l'administraziun federala El procura per in'organisaziun cunvegnetta ed in adimpliment correct e tenor plan da las incumbensas.

² L'administraziun federala è dividida en departaments; mintgin da quels vegn dirigi d'in commember dal cussegl federal.

³ Incumbensas administrativas pon vegnir surdadas tras la lescha ad organisaziuns e persunas da dretg public u da dretg privat che stattan ordaifer l'administraziun federala.

Art. 179 Chanzlia federala

La chanzlia federala è il post da stab general dal cussegl federal. Ella vegn dirigida d'ina chanceliera u d'in chancelier.

2. partizium: Cumpetenzas

Art. 180 Politica guvernamentala

¹ Il cussegl federal determinescha las finamiras ed ils meds da sia politica guvernamentala. El planisescha e coordinescha las activitads dal stadi.

¹⁰² Votaziun federala dals 7 da favrer 1999.

² El infurmescha la publicitad a temp e detagliadamain davart sia activitad, uschenavant ch'i na s'opponan betg interess publics u privats predominants.

Art. 181 Dretg d'iniziativa

Il cussegl federal suttametta a l'assemblea federala ils sbozs per ses decrets.

Art. 182 Legislaziun ed execuziun

¹ Il cussegl federal relascha disposiziuns legislativas en la furma d'ordinaziun, sch'el è autorisà latiers da la constituziun u da la lescha.

² El procura per l'execuziun da la legislaziun, dals conclus da l'assemblea federala e da las sentenzias da las autoritads giudizialas da la confederaziun.

Art. 183 Finanzas

¹ Il cussegl federal elavura il plan da finanzas ed il preventiv e prepara il quint dal stadi.

² El procura per in'economia da finanzas correcta.

Art. 184 Relaziuns cun l'exteriur

¹ Il cussegl federal s'occupa da las fatschentas cun l'exteriur, resguardond ils dretgs da cooperaziun da l'assemblea federala; el represchenta la Svizra vers l'exteriur.

² El suttascriba ils contracts e ratifitgescha quels. El suttametta quels a l'assemblea federala per l'approvaziun.

³ Il cussegl federal po relaschar ordinaziuns e disposiziuns, sche quai è necessari per mantegnair ils interess dal pajais.

Art. 185 Segirezza externa ed interna

¹ Il cussegl federal prenda mesiras per mantegnair la segirezza externa, l'indipendenza e la neutralitad da la Svizra.

² El prenda mesiras per mantegnair la segirezza interna.

³ Sa basond directamain sin quest artitgel, po el relaschar ordinaziuns e disposiziuns per cumbatter grevs disturbis gia succedids u imminents che smanatschan l'urden public u la segirezza interna u externa. Talas ordinaziuns èn da limitar temporalmain.

⁴ En cas urgents po el mobilisar truppas. Sch'el mobilisescha pli che 4000 members da l'armada per il servetsch activ u sch'ins po presumar che quest engaschament duria pli che trais emnas, esi da convocar immediatamain l'assemblea federala.

Art. 186 Relaziuns tranter confederaziun e chantuns

¹ Il cussegl federal tgira las relaziuns da la confederaziun cun ils chantuns e collavura cun quels.

² El approva ils relaschs dals chantuns là nua che l'execuziun dal dretg federal pretenda quai.

³ El po far protesta cunter contracts dals chantuns tranter els u cun l'exteriur.

⁴ El surveglia ch'il dretg federal e las constituziuns chantunalas sco er ils contracts dals chantuns vengian observads e prenda las mesiras necessarias.

Art. 187 Ulteriuras incumbensas e cumpetenzas

¹ Il cussegl federal ha ultra da quai las suandantas incumbensas e cumpetenzas:

- a. El surveglia l'administraziun federala ed ils auters incumbensads cun pensums da la confederaziun.
- b. El rapporta regularmain a l'assemblea federala davart sia gestiun e davart il stadi da la Svizra.
- c. El fa las elecziuns che na cumpetan betg ad in'otra autoritad
- d. El tracta recurs, sche la lescha prevesa quai.

² La lescha po surdar al cussegl federal ulteriuras incumbensas e cumpetenzas.

4. chapitel:¹⁰³ Tribunal federal ed autras autoritads giudizialas

Art. 188 Status dal tribunal federal

¹ Il tribunal federal è l'autoritad giudiziala suprema da la confederaziun.

² La lescha regla l'organisaziun e la procedura.

³ Il tribunal è autonom.

Art. 189 Cumpetenzas dal tribunal federal

¹ Il tribunal federal giuditgescha dispitas pervia da violaziun :

- a) da dretg federal ;
- b) da dretg internaziunal ;
- c) da dretg interchantunal;
- d) da dretgs chantunals constituziunals ;
- e) da l'autonomia communal e d'autras garantias dals chantuns en favur da corporaziuns da dretg public;
- f) da disposiziuns federalas e chantunalas davart il dretgs politics.

1bis ... 104

² El giuditgescha dispitas tranter la confederaziun ed ils chantuns u tranter chantuns.

¹⁰³ Votaziun federala dals 12 da mars 2000. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

¹⁰⁴ Aboli. Votaziun federala dals 27 da settember 2009.

³ La lescha po motivar ulteriuras cumpetenzas dal tribunal federal.

⁴ Acts da l'assemblea federala e dal cussegl federal na pon betg vegnir contestads tar il tribunal federal. La lescha fixescha las excepziuns.

Art. 190 Dretg decisiv

Leschas federalas e dretg internaziunal èn decisivs per il tribunal federal e per las autras autoritads incaricadas d'applitgar il dretg.

Art. 191 Access al tribunal federal

¹ La lescha garantisce l'access al tribunal federal.

² Per dispitats che na pertutgan betg ina dumonda da dretg d'impurtanza fundamentala po ella prevair in limit da la valur en lita.

³ Per tscherts champs spezials po la lescha excluder l'access al tribunal federal.

⁴ Per recurs evidentamain nunfundads po la lescha prevair ina procedura simplifitgada.

Art. 191a¹⁰⁵ Ulteriuras autoritads giudizialas da la confederaziun

¹ La confederaziun instituescha in tribunal penal; quest giuditgescha en emprim'instancas penals che la lescha attribuescha a la giurisdicziun da la confederaziun. La lescha po motivar ulteriuras cumpetenzas dal tribunal penal federal.¹⁰⁶

² La confederaziun instituescha autoritads giudizialas per giuditgar dispitats dal dretg public or da la sfera da cumpetenza da l'administraziun federala.¹⁰⁷

³ La lescha po prevair ulteriuras autoritads giudizialas da la confederaziun.¹⁰⁸

Art. 191b Autoritads giudizialas dals chantuns

¹ Ils chantuns institueschan autoritads giudizialas per giuditgar dispitats dal dretg civil e dal dretg public sco er da cas penals.

² Els pon instituir autoritads giudizialas communablas.

Art. 191c Independenza giudiziala

Las autoritads giudizialas èn independentas en lur activitad da giurisdicziun ed obligadas sulettamain al dretg.

¹⁰⁵ Votaziun federala dals 12 da mars 2000.

¹⁰⁶ Entrada in vigur: 1. d'avrigl 2003.

¹⁰⁷ Entrada in vigur: 1. da settember 2005.

¹⁰⁸ Entrada in vigur: 1. da settember 2005.

6. titel:**Revisiun da la constituziun federala e da las disposiziuns transitorias****1. chapitel: Revisiun****Art. 192** Princip

¹ La constituziun federala po vegnir revedida da tut temp entiramain u parzialmain.

² Là nua che la constituziun federala e la legislaziun che sa basa sin ella na fixeschan betg insatge auter, succeda la revisiun sin via legislativa.

Art. 193 Revisiun totala

¹ La revisiun totala da la constituziun po vegnir proponida dal pievel u dad in dals dus cussegls u po vegnir concludida da l'assemblea federala.

² Sche l'iniziativa sorta dal pievel u sch'ils dus cussegls na van betg d'accord, decida il pievel, sch'i saja da proceder a la revisiun totala.

³ Sch'il pievel accepta ina revisiun totala, vegnan domadus cussegls elegids da nov.

⁴ Las disposiziuns obligantas dal dretg internaziunal na dastgan betg vegnir violadas.

Art. 194 Revisiun parziala

¹ Ina revisiun parziala da la constituziun federala po vegnir pretendida dal pievel u vegnir concludida da l'assemblea federala.

² La revisiun parziala da la constituziun federala sto mantegnair l'unitad da la materia e na dastga betg violar las disposiziuns obligantas dal dretg internaziunal.

³ L'iniziativa dal pievel per ina revisiun parziala da la constituziun federala sto ultra da quai mantegnair l'unitad da la furma.

Art. 195 Entrada en vigur

La constituziun federala revedida entiramain u parzialmain va en vigur suenter ch'ella è vegnida acceptada dal pievel e dals chantuns.

2. chapitel: Disposiziuns transitorias**Art. 196** Disposiziuns transitorias da la constituziun federala dals 18 da december 1998 davart ina nova constituziun federala¹⁰⁹*1. Disposiziun transitorita tar l'art. 84 (Transit da las Alps)*

Il transferiment dal transport da rauba da transit sin la viafier sto esser terminà diesch onns suenter l'acceptaziun da l'iniziativa dal pievel per proteger il territori da las Alps dal traffic da transit.

¹⁰⁹ Votaziun federala dals 3 da mars 2002.

2. Disposiziun executiva tar l'art. 85 (Pauschala sin il traffic da camiuns pesants)

¹ La confederaziun incassescha ina taxa annuala sin ils vehichels a motor svizzers ed esters e sin ils chars annexs cun ina paisa totala da mintgamai pli che 3,5 tonnas per duvrar las vias ch'èn avertas per il traffic general.

² Questa taxa importa:

a.	per camiuns e camiuns-tracturs	
–	da pli che 3,5 fin 12 tonnas	fr. 650
–	da pli che 12 fin 18 tonnas	fr. 2000
–	da pli che 18 fin 26 tonnas	fr. 3000
–	da pli che 26 tonnas	fr. 4000
b.	per chars annexs	
–	da pli che 3,5 fin 8 tonnas	fr. 650
–	da pli che 8 fin 10 tonnas	fr. 1500
–	da pli che 10 tonnas	fr. 2000
c.	per autocars	fr. 650

³ Las tariffas da la taxa pon vegnir adattadas cun ina lescha federala, sch'ils custs dal traffic sin las vias giustifitgeschan quai.

⁴ Ultra da quai po il cussegl federal adattar cun in'ordinaziun las categorias da tariffas a partir da 12 tonnas tenor l'alinea 2 a midadas eventualas da las categorias da paisa en la lescha federala davart il traffic sin via.

⁵ Il cussegl federal fixescha per vehichels che n'èn betg en circulaziun en Svizra durant l'entir onn tariffas graduadas correspudentamain; el resguarda las expensas per l'incassament.

⁶ Il cussegl federal regla l'execuziun. El po fixar tariffas per categorias particularas da vehichels conform al senn da l'alinea 2, liberar tscherts vehichels da la taxa e prender mesiras particularas, spezialmain per viadis en il circuit dals cunfins. Vehichels immatriculads a l'exteriur na dastgan tras quai betg esser privilegiads vers vehichels svizzers. Il cussegl federal po prevair multas per surpassaments. Ils chantuns incasseschan la taxa per ils vehichels en Svizra.

⁷ Da questa taxa poi vegnir desisti entirmain u parzialmain sin via legislativa.

⁸ Questa disposiziun vala fin a l'entrada en vigur da la lescha davart il traffic cun camiuns pesants dals 19 da december 1997.

3. Disposiziun transitoria tar l'art. 87 (Viafiers ed ulteriurs meds da traffic)

¹ Ils gronds projects da viafier cumpiglian la nova viafier transversala da las Alps (NVTA), VIAFIER 2000, la colliaziun da la Svizra da l'ost e dal vest a la rait da viafier europeica d'auta prestaziun sco er la meglieraziun da las mesiras da proteziun cunter la canera lung ils trajets da viafier cun mesiras activas e passivas.

² Per finanziair gronds projects da viafier po il cussegl federal:

a.	impunder il retgav total da la taxa pauschala sin il traffic cun camiuns pesants tenor l'art. 196 cifra 2 fin il mument da l'entrada en vigur da la taxa

sin il traffic cun camiuns pesants dependenta da la prestaziun u dal consum tenor l'artitgel 85 e perquai augmentar las tariffas da taxa per fin a maximal 100 pertschient;

- b. impunder maximal dus terzs dal retgav da la taxa sin il traffic cun camiuns pesants dependenta da la prestaziun u dal consum tenor l'artitgel 85;
- c. impunder meds da las taxas sin carburants tenor l'artitgel 86 alinea 3 littera b per cuvrir 25 pertschient da las expensas totalas per las lingias da basa da la NVTa;
- d. emprestar meds sin il martgà da chapital, maximal però 25 pertschient da las expensas totalas per la NVTa, VIAFIER 2000 e la colliaziun da la Svizra da l'ost e dal vest a la rait da viafier europeica d'auta prestaziun;
- e.¹¹⁰ augmentar las taxas da la taglia sin la plivalur fixadas en l'artitgel 130 alineas 1–3 per maximal 0,1 punct da pertschient;
- f. prevair ina finanziaziun complementara tras privats u tras organisaziuns internaziunalas.

³ La finanziaziun dals gronds projects da viafier tenor l'alinea 1 succeda tras in fond giuridicamain independent cun atgna contabilitad. Ils meds or da las taxas e taglias menziunadas en l'alinea 2 vegnan contabilisads sur il quint da finanzas da la confederaziun e mess en il fond en il medem onn. La confederaziun po far pajaments anticipads al fond. L'assemblea federala relascha il reglament dal fond en la furma d'in'ordinaziun.

⁴ Ils quatter gronds projects da viafier tenor l'alinea 1 vegnan conclus en la furma da leschas federalas. Per mintga grond project cumplexiv èn da cumprovar il basegn e la realisabilitad. Tar il project da la NVTa furman las singulas fasas da construcziun ina part da la lescha federala. L'assemblea federala conceda ils meds finansials necessaris cun credits d'impegn. Il cussegl federal approva las etappas da construcziun e fixescha il plan da termins.

⁵ Questa disposiziun vala fin al mument da la terminaziun da las lavurs da construcziun e da la finanziaziun (restituziun dals pajaments anticipads) dals gronds projects da viafier menziunads en l'alinea 1.

4. Disposiziun transitoria tar l'art. 90 (Energia nucleara)

Fin ils 23 da settember 2000 na vegni betg dà permissiuns generalas, da construcziun, da metter en funcziun u da manaschi per novs implants per producir energia nucleara.

5. Disposiziun transitoria tar l'art. 95 (Activitad da gudogn en l'economia privata)

Fin al relasch d'ina legislaziun federala èn ils chantuns obligads da renconuscher vicendaivlamain ils attestats finals da scolaziun.

¹¹⁰ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

6. Disposiziun transitoria tar l'art. 102 (Provediment dal pajais)

¹ La confederaziun garantescha il provediment dal pajais cun granezza da paun e farina da far paun.

² Questa disposiziun transitoria resta en vigur sin il pli fin il 31 da december 2003.

7. Disposiziun transitoria tar l'art. 103 (Politica da structura)

Ils chantuns pon mantegnair durant maximal 10 onns a partir da l'entrada en vigur da la constituziun las reglamentaziuns existentas che fan dependenta l'avertura da manaschis dal basegn per garantir l'existenza da parts considerablas d'in tschert rom da hotellaria.

8. Disposiziun transitoria tar l'art. 106 (Gieus da fortuna)

¹ L'artigel 106 entra en vigur cun la messa en vigur d'ina nova lescha federala davart il giu da fortuna e las bancas da giu.

² Fin a quest termin valan las sequentas disposiziuns:

- a. La creaziun e la gestiun da bancas da giu èn scumandadas.
- b. Cun resalva da las restricziuns pretendidas dal bainstar public pon las regenzas chantunales permetter il manaschi dals gieus da trategniment usitads fin la primavera 1925 en ils casinos da gieus, sch'in tal manaschi para necessari tenor il giudicament da l'autorità da permissiun per mantegnair u promover il turissem e sch'el vegn fatg tras ina interpresa da casino che serva a quest intent. Ils chantuns pon er scumandar gieus da quest gener.
- c. Il cussegl federal vegn a relaschar in'ordinaziun davart las restricziuns pretendidas dal bainstar public. La messa na dastga betg surpassar 5 francs.
- d. Mintga permissiun chantunala è suttamessa a l'approvaziun dal cussegl federal.
- e. In quart da las entradas bruttas or dal manaschi da giu è da consegnar a la confederaziun, che duai attribuir questa part a las victimas da donns elementars sco er ad instituziuns da provediment d'util public, senza quintar sias atgnas prestaziuns.
- f. La confederaziun po prender mesiras adattadas er concernent las lottarias.

9. Disposiziun transitoria tar l'art. 110 al. 3 (Di da la festa naziunala)

¹ Il cussegl federal regla ils detagls fin che la legislaziun federala midada va en vigur.

² Il di da la festa naziunala na vegn betg quintà tier il dumber dals firads tenor l'artigel 18 alinea 2 da la lescha da lavur.

10. ...¹¹¹

11. Disposiziun transitoria tar l'art. 113 (Prevenziun professiunala)

Assicurads ch'appartegnan a la generaziun d'entrada e na disponan per quest motiv betg dal temp da contribuziun cumplain, duain obtegnair la protecziun minimala prescritta da la lescha e quai mintgamai tenor l'autezza da lur entrada da gudogn entaifer 10 fin 20 onns suenter l'entrada en vigur da la lescha.

12. Disposiziun transitoria tar l'art. 126 (Gestiun da las finanzas)

¹ Il surpli da las expensas en la contabilitad da la confederaziun è da reducir cun mesiras da spargn, fin ch'il quint è gulivà essenzialmain.

² Il surpli da las expensas na dastga betg surpassar 5 milliardas francs durant l'onn da quint 1999 e 2,5 milliardas francs durant l'onn da quint 2000; durant l'onn da quint 2001 sto el esser reducì sin maximal 2 pertschient da las entradas.

³ Sche la situaziun economica pretenda quai, po la maioritad dals commembers da domadus cussegls prolungar tras in'ordinaziun ils termins tenor alinea 2 per maximal dus onns.

⁴ L'assemblea federala ed il cussegl federal resguardan las prescripziuns tenor alinea 2 tar la preparaziun dal preventiv e dal plan da finanzas da plirs onns sco er tar il tractament da tut ils projects cun consequenzas finanzialas.

⁵ Il cussegl federal profitescha da las pussaivladads da spargn che sa porschan tar la realisaziun dal preventiv. Latiers po el bloccar credits d'obligaziun e da pajament gia concedids. I restan resalvadas pretensiuns legalas ed en il cas singul prestaziuns garantidas cun vigur legala.

⁶ Sche las prescripziuns tenor l'alinea 2 na vegnan betg cuntanschidas, fixescha il cussegl federal, tge import che sto ultra da quai vegnir spargnà. Per quest intent

- a. concluda el ulteriurs respargns en sia cumpetenza;
- b. propona el a l'assemblea federala las midadas da leschas necessarias per ulteriurs respargns.

⁷ Il cussegl federal calculescha l'import total dals ulteriurs respargns uschia che las prescripziuns pon vegnir cuntanschidas cun in retard maximal da dus onns. Ils respargns duain vegnir fatgs tant tar las prestaziuns a terzas personas sco er en il sector intern da la confederaziun.

⁸ Il cussegl naziunal ed il cussegl dals chantuns concludan davart las propostas dal cussegl federal en la medema sessiun e mettan en vigur lur decret tenor l'art. 165 da la constituziun. Els èn liads vi da l'import dals projects da spargn dal cussegl federal tenor l'alinea 6.

⁹ Sch'il surpli d'expensas surpasa en in onn da gestiun pli tard puspè 2 pertschient da las entradas, è el da reducir mintgamai en il proxim onn da gestiun sin questa valita da finamira. Sche la situaziun economica pretenda quai, po l'assemblea

¹¹¹ Aboli. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

federala extender il termin tras ordinaziun per maximal 2 onns. Dal rest sa drizza la procedura tenor ils alineas 4-8.

¹⁰ Questa disposiziun vala fin ch'ella vegn remplazzada tras mesiras da dretg costituziunal davart mesiras per limitar il deficit e l'indebitament.

13.¹¹² Disposiziun transitoria tar l'art. 128 (Durada da l'imposiziun da taglia)

Il dretg d'incassar la taglia federala directa è limità fin la fin da l'onn 2020.

14.¹¹³ Disposiziun transitoria tar l'art. 130 (Durada da l'imposiziun da taglia)

Il dretg d'incassar la taglia sin la plivalur è limità fin la fin da l'onn 2020.

15. Disposiziuns transitorias tar l'art. 131 (Taglia sin la biera)

La taglia sin la biera vegn incassada tenor il dretg d'enfin uss fin che vegn relaschada ina lescha federala.

16. ... ¹¹⁴

Art. 197¹¹⁵ Disposiziuns transitorias suenter l'acceptaziun da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999

1. Adesiun da la Svizra a l'ONU

¹ La Svizra aderescha a l'Organisaziun da las Naziuns Unidas.

² Il cussegl federal vegn autorisà da drizzar al secretari general da l'Organisaziun da las Naziuns Unidas (ONU) ina dumonda da la Svizra da vegnir recepida en questa organisaziun ed in'explicaziun davart l'adempliment da las obligaziuns cuntegnidas en la charta da las Naziuns Unidas¹¹⁶.

2.¹¹⁷ Disposiziun transitoria tar l'art. 62 (Fatgs da scola)

A partir da l'entrada en vigur dal conclud federal dals 3 d'october 2003¹¹⁸ davart la refurma da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la confederaziun ed ils chantuns surpiglian ils chantuns las prestaziuns da fin uss da l'assicuranza d'invalids vi da la scolaziun speziala (inclusiv l'educaziun prescolara pedagogic-curativa tenor l'art. 19 da la lescha federala dals 19 da zercladur 1959¹¹⁹ davart l'assicuranza d'invalids), fin ch'els disponan da concepts da scolaziun speziala ch'en approvads dal chantun, almain dentant durant trais onns.

¹¹² Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

¹¹³ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2007.

¹¹⁴ Aboi. Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹¹⁵ Votaziun federala dals 3 da mars 2002.

¹¹⁶ CS **0.120**

¹¹⁷ Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

¹¹⁸ BB1 **2003** 6591

¹¹⁹ CS **831.20**

3.¹²⁰ *Disposiziun transitoria tar l'art. 83 (Vias naziunalas)*

Ils chantuns construeschan las vias naziunalas ch'èn enumeradas en il conclud federal dals 21 da zercladur 1960¹²¹ davart la rait da las vias naziunalas (stadi tar l'entrada en vigur dal conclud federal dals 3 d'october 2003¹²² davart la refurma da la golvaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la confederaziun ed ils chantuns) tenor las prescripziuns e sut la surveglianza suprema da la confederaziun. La confederaziun ed ils chantuns portan communablamain ils custs. La part dals custs dals singuls chantuns sa drizza tenor la grevezza che las vias naziunalas muntan per els, tenor lur interess per talas vias e tenor lur capaciad finanziaia.

4.¹²³ *Disposiziun transitoria tar l'art. 112b (Promoziun da l'integraziun d'invalids)*

A partir da l'entrada en vigur dal conclud federal dals 3 d'october 2003¹²⁴ davart la refurma da la golvaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la confederaziun ed ils chantuns surpiglian ils chantuns las prestaziuns da fin uss da l'assicuranza d'invalids vi da stabiliments, chasas da dimora e lavuratori, fin ch'els disponan da concepts approvads dal chantun en favur dals invalids, che reglan la concessiun da contribuziuns vi da la construcziun e vi da la gestiun d'instituziuns che dattan accoglientscha a persunas extrachantunales, almain dentant durant trais onns.

5.¹²⁵ *Disposiziuns transitorias tar l'art. 112c (Agid als attempads ed als impedids)*

Las prestaziuns da fin uss tenor l'artitgel 101bis da la lescha federala dals 20 da december 1946¹²⁶ davart l'assicuranza per vegls e survivents per l'agid e per la tgira dals attempads e dals impedids a chasa vegnan pajadas vinavant dals chantuns fin a l'entrada en vigur d'ina regulaziun chantunala da finanziaziun per l'agid e per la tgira a chasa.

7.¹²⁷ *Disposiziun transitoria tar l'art. 120 (tecnologia da gens en il sector betg uman)*

L'agricultura svizra n'utilisescha nagins organissemes modifitgads geneticamain durant tschintg onns suenter che questa disposiziun constituziunala è vegnida acceptada. En spezial na dastgan ni vegnir importads ni vegnir mess en circulaziun:

- a. plantas, parts da plantas e semenza modifitgadas geneticamain ch'èn ablas da sa multiplitgar e ch'èn destinadas per vegnir utilisadas or en il liber tar l'agricultura, tar l'orticultura u tar la selvicultura;
- b. animals modifitgads geneticamain ch'èn destinads per la produczion da victualias e d'auters products agriculs.

120 Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

121 CS 725.113.11

122 BBI 2003 6591

123 Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

124 BBI 2003 6591

125 Votaziun federala dals 28 da november 2004. Entrada in vigur: 1. da schaner 2008.

126 CS 831.10

127 Votaziun federala dals 27 da november 2005.

Entrada in vigur: 1. da schaner 2000¹²⁸

Disposiziuns finalas dal Conclis federal davart ina nova constituziun federala

II

¹ La constituziun federala da la Confederaziun svizra dals 29 da matg 1874 vegn abrogada.

² Las sequentas disposiziuns da la constituziun federala ch'èn da transferir en il dretg legal valan vinavant fin al mument che las disposiziuns legalas correspondentas entran en vigur:

a. *Art. 32^{quater} alinea 6*¹²⁹

Il commerzi ambulat cun bavrondas alcoholicas sco er la vendita ambulanta da talas èn scumandads.

b. *Art. 36^{quinquies} al.1 emprima construcziun, 2 segunda – davosa construcziun e 4 segunda construcziun*¹³⁰

¹ La confederaziun incassa sin vehichels e chars annexs svizzers cun ina paisa totala fin a mintgamai 3,5 tonnas ina taxa annuala da 40 francs per il diever da las vias naziunalas d'emprima e segunda classa.

² Il cussegl federal po liberar tscherts vehichels da la taxa e prender reglamentaziuns spezialas, oravant tut per viadis en ils territoris da cunfins. Tras quai na dastgan ils vehichels immatriculats a l'ester betg vegnir privilegiads envers ils vehichels svizzers. Il cussegl federal po prevair multas per ils surpassaments. Ils chantuns incassan la taxa per ils vehichels immatriculads en Svizra e surveglian l'observaziun da las prescripziuns tar tut ils vehichels.

⁴ La lescha po estender la taxa sin ulteriuras categorias da vehichels che na suttastattan betg a la taxa per il traffic da camiuns pesants.

c. *Art. 121bis alinea 1,2 ed alinea 3 construcziun 1 e 2*¹³¹

¹ Decida l'assemblea federala in cuntraproject, vegnan preschentads als votants sin il medem cedel da vuschar trais dumondas. Mintga votant po declerar senza restricziun:

1. sch'el preferescha l'iniziativa dal pievel al dretg en vigur;
2. sch'el preferescha il cuntraproject al dretg en vigur;
3. tgenin dals dus projects che duai entrar en vigur, sche pievel e chantuns duessan dar la preferenza a domadus projects avant il dretg en vigur.

¹²⁸ Conclis federal dals 28 da settember 1999.

¹²⁹ Art. 105

¹³⁰ Art. 86 al. 2

¹³¹ Art. 139 al. 6

² Il pli absolut vegn erù separadamain per mintga dumonda. Dumondas senza resposta na vegnan betg consideradas.

³ Sche tant l'iniziativa sco er il cuntraproject vegnan acceptads, decida il resultat da la terza dumonda. I entra en vigur il project che cuntanscha dapli vuschs dal pievel e dals chantuns tar questa dumonda.

III

Midadas da la costituziun federala dals 29 da matg 1874 vegnan adattadas formalmain a la nova costituziun federala tras l'assemblea federala. La decisiun correspondent na suttastat betg al referendum.

IV

¹ Quest conclus vegn suttamess a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

² L'assemblea federala determinescha l'entrada en vigur.

Tavla da materia

.....Preambel

1. titel: Disposiziuns generalas

Confederaziun svizra	Art. 1
Intent	Art. 2
Chantuns	Art. 3
Linguas naziunalas.....	Art. 4
Princips da l'activitad dal stadi da dretg.....	Art. 5
Subsidiaridad	Art. 5a
Responsabladad individuala e sociala	Art. 6

2. titel: Dretgs fundamentals, dretgs dals burgais e finamiras socialas

1. chapitel: Dretgs fundamentals

Dignitad umana.....	Art. 7
Egualitad giuridica.....	Art. 8
Protecziun cunter arbitrariadad e mantegniment da la buna fai	Art. 9
Dretg da la vita e da la libertad	Art. 10
Protecziun dals uffants e giuvenils	Art. 11
Dretg d'agid en situaziuns da basegn	Art. 12
Protecziun da la sfera privata.....	Art. 13
Dretg da matrimoni e famiglia.....	Art. 14
Libertad da cretta e conscienza.....	Art. 15
Libertad d'opiniun e d'infurmaziun.....	Art. 16
Libertad da las medias	Art. 17
Libertad da lingua	Art. 18
Dretg d'instrucziun da scola fundamentala	Art. 19
Libertad da la scienza	Art. 20
Libertad da l'art	Art. 21
Libertad da reuniun.....	Art. 22
Libertad d'associaziun	Art. 23
Libertad da domicil.....	Art. 24
Protecziun cunter l'expulsiun, l'extradiziun ed il repatriament	Art. 25
Garanzia da la proprietad.....	Art. 26
Libertad economica	Art. 27

Libertad sindicala	Art. 28
Garanzias generalas da procedura	Art. 29
Garanzia da la via giudiziala	Art. 29a
Proceduras giudizialas	Art. 30
Privaziun da la libertad	Art. 31
Procedura penala	Art. 32
Dretg da petiziun	Art. 33
Dretgs politics	Art. 34
Effect dals dretgs fundamentals	Art. 35
Restricziuns dals dretgs fundamentals	Art. 36

Chapitel 2: Dretg da burgais e dretgs politics

Dretgs da burgais	Art. 37
Acquist e perdita dals dretgs da burgais	Art. 38
Exercizi dals dretgs politics	Art. 39
Svizras e Svizzers a l'exteriur	Art. 40

3. chapitel: Finamiras socialas

.....	Art. 41
-------	---------

3. titel: Confederaziun, chantuns e vischnancas

1. chapitel: Relaziun tranter confederaziun e chantuns

1. partiziun: Incumbensas da confederaziun e chantuns

Incumbensas da la confederaziun	Art. 42
Incumbensas dals chantuns	Art. 43
Princips per attribuir ed ademplier incumbensas dal stadi	Art. 43a

2. partiziun: Collavuraziun da confederaziun e chantuns

Princips	Art. 44
Cooperaziun al process da furmaziun da la voluntad da la confederaziun	Art. 45
Realisaziun dal dretg federal	Art. 46
Autonomia dals chantuns	Art. 47
Contracts interchantunals	Art. 48
Decleraziun cun vigur lianta ed obligaziun da participaziun	Art. 48a
Precedenza ed observaziun dal dretg federal	Art. 49

3. partiziun: Vischnancas

.....	Art. 50
-------	---------

4. partiziun: Garanzias federalas

Constituziuns chantunalas	Art. 51
Urden constituziunal.....	Art. 52
Existenza e territori dals chantuns	Art. 53

2. chapitel: Cumpetenzas

1. partiziun: Relaziuns cun l'exteriur

Affars exteriurs	Art. 54
Cooperaziun dals chantuns a decisiuns da la politica exteriura	Art. 55
Relaziuns dals chantuns cun l'exteriur	Art. 56

2. partiziun: Segirezza, defensiu naziunala, protecziun civila

Segirezza.....	Art. 57
Armada	Art. 58
Servetsch militar e servetsch da cumpensaziun.....	Art. 59
Organisaziun, instrucziun ed equipament da l'armada.....	Art. 60
Protecziun civila	Art. 61

3. partiziun: Scolaziun, perscrutaziun e cultura

Spazi da furnaziun svizzer	Art. 61a
Fatgs da scola.....	Art. 62
Furnaziun professiunala.....	Art. 63
Scolas autas	Art. 63a
Perscrutaziun.....	Art. 64
Furnaziun supplementara	Art. 64a
Statistica.....	Art. 65
Contribuziuns da furnaziun	Art. 66
Promoziun d'uffants e da giuvenils	Art. 67
Sport.....	Art. 68
Cultura	Art. 69
Linguas	Art. 70
Film.....	Art. 71
Baselgia e stadi	Art. 72

4. partiziun: Ambient e planisaziun dal territori

Durabilitad	Art. 73
Protecziun da l'ambient	Art. 74
Planisaziun dal territori.....	Art. 75
Mesiraziun	Art. 75a

Auas	Art. 76
Guaud	Art. 77
Protecziun da la natira e da la patria.....	Art. 78
Pestga e chatscha	Art. 79
Protecziun dals animals	Art. 80
5. partiziun: Ovras publicas e traffic	
Ovras publicas	Art. 81
Traffic sin via	Art. 82
Vias naziunalas	Art. 83
Transit da las Alps	Art. 84
Taxa sin il traffic da camiuns pesants.....	Art. 85
Taglia da consum sin carburants ed autras taxas da traffic	Art. 86
Viafiers ed ulteriurs meds da traffic	Art. 87
Sendas e vias da spassegiar	Art. 88
6. partiziun: Energia e communicaziun	
Politica d’energia.....	Art. 89
Energia nucleara	Art. 90
Transport d’energia.....	Art. 91
Posta e telecommunicaziun	Art. 92
Radio e televisiun	Art. 93
7. partiziun: Economia	
Princips da l’urden economic	Art. 94
Activitad da gudogn en l’economia privata.....	Art. 95
Politica da concorrenza.....	Art. 96
Protecziun da consumantas e consuments	Art. 97
Bancas ed assicuranzas.....	Art. 98
Politica monetara	Art. 99
Politica da conjuntura	Art. 100
Politica d’economia da l’exteriur	Art. 101
Provediment dal pajais	Art. 102
Politica da structura	Art. 103
Agricultura.....	Art. 104
Alcohol	Art. 105
Gieus da fortuna	Art. 106
Armas e material da guerra.....	Art. 107

8. partizium: Abitar, lavur, segirezza sociala e sanadad

Promozium da la construcziun d'abitaziuns e da la proprietad d'abitaziuns	Art. 108
Fatgs da fittanza	Art. 109
Lavur	Art. 110
Prevenziun per vegls, survivents ed invalids	Art. 111
Assicuranza da vegls, survivents ed invalids	Art. 112
Prestaziuns supplementaras	Art. 112a
Promozium da l'integraziun d'invalids	Art. 112b
Agid als attempads ed als impedids	Art. 112c
Prevenziun professiunala	Art. 113
Assicuranza da dischoccupads	Art. 114
Sustegniment da persunas basegnusas	Art. 115
Supplements da famiglias ed assicuranza da maternitad	Art. 116
Assicuranza da malsaus e cunter accidents	Art. 117
Proteczium da la sanadad	Art. 118
Medischina complementara	Art. 118a
Medischina da reproducziun e tecnologia da gens sin il sector uman	Art. 119
Medischina da transplantaziun	Art. 119a
Tecnologia da gens en il sector betg uman	Art. 120

9. partizium: Dimora e domicil dad estras ed esters

.....	Art. 121
-------	----------

10. partizium: Dretg civil, dretg penal, metrologia

Dretg civil	Art. 122
Dretg penal	Art. 123
.....	Art. 123a
Nunsurannaziun da la persecuziun penala e dal chasti tar delicts sexuals e pornografics vi d'uffants avant lur pubertad	Art. 123b
Agid a victimas	Art. 124
Metrologia	Art. 125

3. chapitel: Urden da finanzas

Gestiun da las finanzas	Art. 126
Princips da l'imposiziun da taglia	Art. 127
Taglias directas	Art. 128
Armonisaziun da taglia	Art. 129
Taglia sin la plivalur	Art. 130

Taglias spezialas da consum.....	Art. 131
Taglia da bul e taglia anticipada.....	Art. 132
Dazis.....	Art. 133
Exclusiun da taglias chantunalas e communalas.....	Art. 134
Gulivaziun da finanzas e da grevezzas.....	Art. 135

4. titel: Pivel e chantuns

1. chapitel: Disposiziuns generalas

Dretgs politics.....	Art. 136
Partidas politicas.....	Art. 137

2. chapitel: Iniziativa e referendum

Iniziativa dal pievel per ina revisiun totala da la constituiziun federala.....	Art. 138
Iniziativa dal pievel per ina revisiun parziala da la constituiziun federala.....	Art. 139
<i>aboli</i>	Art. 139a
Procedura en cas da la votaziun davart ina iniziativa e ses cuntraproject.....	Art. 139b
Referendum obligatori.....	Art. 140
Referendum facultativ.....	Art. 141
Realisaziun da contracts internaziunals.....	Art. 141a
Maioritads necessarias.....	Art. 142

5. titel: Las autoritads federalas

1. chapitel: Disposiziuns generalas

Elegibladad.....	Art. 143
Incumpatibladads.....	Art. 144
Durada d'uffizi.....	Art. 145
Responsabladad dal stadi.....	Art. 146
Procedura da consultaziun.....	Art. 147

2. chapitel: Assambla federala

1. partiziun: Organisaziun

Posiziun.....	Art. 148
Cumposiziun ed elecziun dal cussegl naziunal.....	Art. 149
Cumposiziun ed elecziun dal cussegl dals chantuns.....	Art. 150
Sessiuns.....	Art. 151
Presidi.....	Art. 152

Cumissiuns parlamentaras	Art. 153
Fracziuns	Art. 154
Servetschs dal parlament	Art. 155

2. partizium: Procedura

Deliberaziun separada	Art. 156
Deliberaziun communabla	Art. 157
Publicitad da las sedutas	Art. 158
Quorum e maiortad necessaria	Art. 159
Dretg d'iniziativa e dretg da proposta	Art. 160
Scumond d'instrucziun	Art. 161
Immunitad	Art. 162

3. partizium: Cumpetenzas

Furma dals decrets da l'assemblea federala	Art. 163
Legislaziun	Art. 164
Legislaziun en cas d'urgenza	Art. 165
Relaziuns cun l'exteriur e contracts internaziunals	Art. 166
Finanzas	Art. 167
Elecziuns	Art. 168
Survegianza suprema	Art. 169
Examinaziun da l'efficacitad	Art. 170
Incumbensas al cussegl federal	Art. 171
Relaziuns tranter confederaziun e chantuns	Art. 172
Ulteriuras incumbensas e cumpetenzas	Art. 173

3. chapitel: Cussegl federal ed administraziun federala

1. partizium: Organisaziun e procedura

Cussegl federal	Art. 174
Cumposiziun ed elecziun	Art. 175
Presidi	Art. 176
Princip collegial e departamental	Art. 177
Administraziun federala	Art. 178
Chanzlia federala	Art. 179

2. partizium: Cumpetenzas

Politica guvernamentala	Art. 180
Dretg d'iniziativa	Art. 181
Legislaziun ed execuziun	Art. 182

Finanzas	Art. 183
Relaziuns cun l'exteriur	Art. 184
Segirezza externa ed interna	Art. 185
Relaziuns tranter confederaziun e chantuns	Art. 186
Ulteriuras incumbensas e cumpetenzas	Art. 187

4. chapitel: Tribunal federal ed autras autoritads giudizialas

Status dal tribunal federal	Art. 188
Cumpetenzas dal tribunal federal	Art. 189
Dretg decisiv	Art. 190
Access al tribunal federal	Art. 191
Ulteriuras autoritads giudizialas da la confederaziun	Art. 191a
Autoritads giudizialas dals chantuns	Art. 191b
Independenza giudiziala	Art. 191c

6. titel: Revisiun da la constituziun federala e da las disposiziuns transitorias

1. chapitel: Revisiun

Princip	Art. 192
Revisiun totala	Art. 193
Revisiun parziala	Art. 194
Entrada en vigur	Art. 195

2. chapitel: Disposiziuns transitorias

Disposiziuns transitorias da la constituziun federala dals 18 da december 1998 davart ina nova constituziun federala	Art. 196
Disposiziuns transitorias suenter l'acceptaziun da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999	Art. 197

Disposiziuns finalas dal Concluf federal davart ina nova constituziun federala

